

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŽENSKI SVET

LETNIK VII.

OKTOBER 1929

ŠTEV. 10.

VSEBINA 10. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

	Str.
OBRAZI IN DUŠE: HELENA LANGE. — (Angela Vodetova)	289
NA GLOGOVEM. — Konec. — (Anka Nikoličeva)	292
SRCNI UTRINKI. — (Pavla Rovanova)	298
KAKO NAJ PONESEM. — V DALJE ŠUMI. — Pesmi. — (Ema Deisingerjeva)	299
SRECANJE. — Pesem. — (Anica)	299
KNUT HAMSUN IN NJEGOVI ŽENSKI TIPI. — (Vera Albrechtova)	300
IZ ŽIVLJENJA AMERIŠKE ŽENE. — (Pavla Lovšetova)	306
NEKAJ MISLI O NOVEM ŠOLSLEM ZAKONU IN STAREJŠIH UČITELJICAH. — (Vida P.)	310
RED IN VARNOST. — (Vida P.)	312
NA SEMENJ. — Pesem. — (Ruža Lucija)	315
IZVEŠTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Kuhinja. — Gospo- dnjstvo. — O lepem vedenju	316
ŽENSKA ROČNA DELA.	

„ŽENSKI SVET“

Izbaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, pol-
letna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—. za
U. S. A. Dol. 2.—, za Argentinijo Pes. 450, za Avstrijo Sch. 10.—,
ostalo inozemstvo Din 85.—.

Uredništvo in uprava Tavčarjeva ulica 12/II.

Izdajateljica in odgovorna urednica: **Darinka Vdovičeva.**

Tiska tiskarna J. Blasnik na sl. v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

DARINKA VDOVIČ

prej Ivanka Praznik

LJUBLJANA, ERJAVČEVA CESTA ŠTEV. 2

(NASPROTI DRAMSKEGA GLEDALIŠČA)

Priporoča veliko izbiro pisem-
skega papirja, šolske knjige in
zvezke, pisarniške potreščine.
Primerna darila za vse slav-
nostne prilike.

Cenjenim naročnicam „Ženskega Sveta“ 10% popust

OBRAZI IN DUŠE.

Helena Lange.

Sedanja, še bolj pa bodoče ženske generacije bodo težko ocenile boje in delo prvoboriteljic za ženske pravice. Danes, ko je ženam odprta pot skoro v vse poklice, ko imajo v vseh kulturnih državah soodločujočo besedo tudi v javnem življenju, je težko pojmiti, koliko energije, samozatajevanja, zaupanja in vere v idejo so morale položiti prve bojevnice v svoje delo. Saj je bil često njih klic glas v puščavi, ki ni našel odmeva niti v lastnih vrstah.

Zato je bilo letošnje slavlje 25 letnice ženskega dela v javnem življenju ob priliki kongresa v Berlinu nedvomno najlepše zadoščenje,

ki so ga mogle biti deležne v življenju.

Ena najstarejših, a nedvomno tudi najbolj zaslužnih prvoboriteljic za ženske pravice je Helena Lange. Tega, kar je ona, niso napravile okoliščine in zveze kakor pri mnogih, temveč njen značaj je začrtal pot njenemu življenju. Helena Lange se ni nikdar klavnjala avtoriteti razen oni, ki jo je priznavala iz lastnega nagiba, niti javnemu mnenju in njegovim malikom. Ob vsaki priliki je po-

kazala neupogljiv pogum, ki pa ni bil priučen in prisiljen, temveč je bil le spontan izraz njene neustrašene narave.

Prvo mladost je preživela v rodnem mestu Oldenburgu, čegar zdravo ozračje je začrtalo eno temeljnih potez v njenem značaju; kajti dasi iz ugledne meščanske družine, vendar ni poznala družabnih ozirov velikega mesta, marveč je z neokrnljenim čutom za resničnost spoznala življenje okoli sebe, občevala z najrazličnejšimi ljudmi, se zanimala za njih trpljenje in veselje. In tako ji je ostal iz mladostnih vtisov neprecenljiv dar zelo posrečenega občevanja z ljudmi.

S 15. letom je bila že popolna sirota brez staršev. Hotela je postati učiteljica, kar ji je pa njen varuh zabranil. Nekaj znanja si je pridobila v francoskem inštitutu, ki ga je pa zapustila brez izpita in šla kot vzgojiteljica na deželo.

Že v rani mladosti je pričela oblikovati svojo duševnost sama, iz lastnega notranjega hrepenenja po spoznanju resnice. Brez voditelja, navezana zgolj na samo sebe, si je bila vendar kljub notranjim bojem v svesti, da hodi po pravi poti. Kulturnih dobrin torej ni bila deležna v okviru obligatne „splošne izobrazbe“, temveč si jih je prisvojila kot produkt osebnega zanimanja, ki je zraslo iz njenega stremečega duha. Kogar vodi v poklicno delo natančno začrtana pot predpisane izobrazbe, temu je gotovo lažje priti do cilja kot samouku, ki si sam utira pot do znanosti. Toda njegove pridobitve nosijo znak osrečujočega doživetja, svežosti ter intimne spojenosti s človekom. Ti momenti se odražajo tudi iz bogate duševnosti Helene Lange. Vse, kar si je pridobila potom samoučiteljice, obvlada s popolno sigurnostjo in, kar je še več: znanje ocenjuje po vrednosti v odnosih do življenja.

Prvi duhovni voditelj ji je bil Schiller, in sicer z dveh strani: z umetniške in idejne. Občudovala je arhitektonsko jasnost njegovega ritma, v njegovi filozofiji je našla rešitev konflikta med znanostjo in vero, ki ga je tudi ona preživljala kot doraščajoč človek. Pozneje se pogloblja v Goetheja, privlači jo njegova bogata duševnost. Filozofijo je črpala iz Kanta in Schopenhauerja ter zastopnika psihološkega paralelizma Wundta. Tudi v vseh drugih panogah znanosti se je spopolnjevala z ljubeznijo in vztrajnostjo. Ker je vedela, da more svoje znanje obogatiti v primerni okolici, se je podala v Berlin, kjer je napravila (l. 1872.) učiteljski izpit ter dobila učiteljsko službo. Kmalu je prišla v dotiko z duhovno skupino tedanjih političnih krogov, ki so na vseh poljih oblikovali moderno Nemčijo. Tedaj se je tudi Heleni Lange odprl širok delokrog zlasti na vzgojnem in socialno-gospodarskem polju.

Njena bogata osebnost se je posebno izživljala, ko je bila voditeljica seminarja za učiteljice, ki je bil tedaj najvišje žensko izobraževali-

šče v Berlinu. Iz tega zavoda so izšle najmarkantnejše ženske osebnosti poznejše Nemčije. Njena zasluga je, da so se uzakonile zahteve po spolnitvi ženske izobrazbe, zlasti pa, da se je izobraževanje usmerilo v poklicnem pravcu. Kmalu je začela tudi borbo za pripustitev žen na univerzo. Osnovala je (l. 1893.) gimnazijski tečaj s smotrom abiturjentskega tečaja. Pouk je prevzela sama, njena priprava za novo nalogo je bila zopet autodidaktična. Toda uspeh pred posebno komisijo je bil izvrsten, vrata na vseučilišče so se odprla tudi ženam, čeprav spočetka le kot izrednim slušateljicam. V teh letih je stala Helena Lange že v ospredju nemškega ženskega gibanja, ki mu je postajala vedno bolj duhovna voditeljica.

L. 1890. je osnovala društvo nemških učiteljic. Toda to ni bila običajna stanovska organizacija, kajti njeno pedagoško in stanovsko-politično delovanje ter duh, ki je vladal v njej, je pomenjal vstajenje ženine stanovske zavesti, njene vrednosti v poklicnem življenju. Do tedaj je bila namreč učiteljica poleg učitelja po stališču, plači, uporabni vrednosti vedno drugovrstna moč. — Ker se v stanovski organizaciji ni mogla zadostno razmahniti bojevita narava Helene Lange v boju za ženske pravice, je pričela izdajati list (l. 1893.) „Die Frau“, sedanje glasilo nemškega Frauenbunda. Potrebovala je lastno glasilo, da je mogla izobličiti bogato vsebino svojih nazorov in stremljenj. Kajti to, kar je H. Lange razumevala pod ženskim gibanjem, ni bila le skupina raznih zahtev, marveč je bilo prežetje vsega ženskega življenja z novim duhom samostojnosti in moči, prostranosti in razmaha, samozaupanja in smeje kritike. Žensko gibanje v njenem zmislu je vsebovalo vse, kar je moglo služitiboljšanju in oploditvi ženskega življenja. — L. 1894. se je osnovala zveza nemških ženskih društev, katere vodstvo je prevzela po smrti prve predsednice Helena Lange, ki je dala zvezi novo smer v psihološkem, socialnem in gospodarskem pravcu.

Veliki pomen Helene Lange za nemško žensko gibanje — brez ozira na njen vpliv na žensko izobrazbo — je v dejstvu, da mu je ustvarila idejne temelje ter posamezne misli in zahteve oblikovala v organsko celoto, ki je dala gibanju resnost in stvarnost. Njen duh je ustvarjal in užigal in ni nikdar klonil, četudi uspehi niso bili takoj vidni. Toda danes gleda lahko na svoje delo z zadoščenjem kot malokatera žena na svetu: saj so žene v Nemčiji dosegle toliko pravic kot v malokateri državi; a kar je še več vredno: zavedajo se tudi svojih dolžnosti, katere jim pravice nalagajo. In to je v veliki meri njena zasluga.

Angela Vodetova.

Na Glogovem.

(Anka Nikoličeva.)

(Konec.)

VIII.

Eva je bila zadovoljna. Že na zimo so rahlo poskočile cene poljskim pridelkom. Zdaj na pomlad je čvrsto nategnila mast in včera je prodala dve pitani svinji za dvojno ceno kakor lani.

Za mladičke ji ponujajo vsak dan več. Celo kislo vino v hramu je doseglo ugodno ceno. Martin je bil pripeljal novega kupca, zakupnika kantine doli pri zgradbi nove velike tekstilne tovarne. Vse ji gre v denar. Jajca in med in pred Velikim tednom je oddala zadnjo zalogo orehov, tistih rahlih, krhkih s tanko lupinico in sladkim belim jedrcem, orehe tiste posebne vrste, ki jih je zasadil na Glogovem še ded Jernej. Tudi široke police v shrambi za sadje so se do dobra izpraznile in vrgle na velikonočni trg obilico žlahtnih jabolk, ki so, večkrat skrbno prebrane, v zračnih, pred mrazom zavarovanih prostorih krasno prezimila. Lep denar je prineslo zlatorumeno maslo, kar se ga je bilo nabralo od predpusta, in lepi pitani kapuni. Eva je odštela zopet težke tisočake na račun dolga in doktor Pavel se je zadovoljno muzal. „Le plačujemo, gospodična Eva,“ je dejal, „le plačujemo, pa bo Glogovina za dobro leto čista.“ Eva se je glasno zasmejala. „„O, gospod doktor, tako hitro pa ne bo šlo.““ „Videla boš, deklica, videla, kakšno vino bomo letos spravljali v hrame. Star vinogradnik sem in svoje trtice poznam. Če so odgnale kakor letos in nastavile take grozdke — saj boste videli, gospodična Eva, kako bo trta krasno odcvetela. Samo da nam ljubi Bog ohrani dobro vreme. Tako-le zlato solnčece in malo rahlih sapic vmes. In, da boste pač o pravem času škropili, Eva; še predno Vam trta zacveté.“

„„Seveda, gospod doktor, kaj pa mislite,“ se je smejala Eva in pozobala zadnji konček mandljevega zapognjenca, ki je ležal pred njo na steklenem krožničku. Za damski obisk je imel pozorni stari gospod vedno pripravljeno kakšno slaščico poleg čašice domačega likerja.

Krepko sta si stisnila roke v slovo in Eva je odhitela po drevoredu jagnjed. Dolgo je doktor Pavel gledal za njo, dokler ni njen svetli plašč izginil za cvetočimi mejami. Da, to ti je deklé —

V trgu pred „Grozdom“ je že čakal Martin s kolesljem polnim različnih zavojev. Eva je potegnila iz žepa listek in jela pregledavati pakete. „Ali je vse, Martin?“ „„Vse, vse, gospodična, saj glavno je, da smo dobili galico.““

„Jutri bomo škropili, Martin.“

„Prav, samo če ne bo dežja“ — in pokazal je z bičem proti zatonu, kjer so se nakoncu doline, po kateri je tekla med dvema gorskima grebenoma široka reka, kopičile temne megle.

„To bi bilo,“ je rekla Eva in malo namršila obrvi, „saj smo pravkar opravili topli majski dežek. Zdaj bi moralo ostati lepo.“

„Seveda bi moralo, pa kdo bi se prerekal z vremenom,“ se je jezil Martin in naravnal vajeti. „Pa poženimo, v božjem imenu.“

„Le poženite, Martin.“ Eva si je pokrila preko kolen lahko odejo proti prahu, skrbno zataknila konce, si popravila klobuk in že je zdrdrala kočijica mimo baročnega vodnjaka in samotne lipe po zapuščenem trgu. Solnce je že precej žgalo. Na pragu široko odprtih trgovin so stali prodajalci in spoštljivo pozdravljali mlado glogovinsko gospodinjo. Izza vogla je zavil z aktovko pod ramo advokat doktor Bobritsch. Veliki German je optiral za Jugoslavijo in ostal v toplem gnezdecu, kjer se služijo lepi denarci. Celo slovenski je zopet znal na stara leta. Tudi on se je globoko odkril svoji nekdanji varovanki. Še ozrl se je za njo in kislo nasmehnil. Vražje dekcle, saj res drži Glogovino. In še kako jo drži. Zadnjič ji je bil poslal posredovalca, ki ji je ponudil pol milijona kron za posestvo. Pa se mu je samo smejala. Vražje dekcle —

Prav iste misli so objele Evo. Da, ponujali so ji že lepe svote za lepo posestvo. „Drži Glogovino“, je krepko svetoval mlinar ob takih prilikah. „Ali boste zdržali, gospodična Glogova?“, je skrbel sodni svetnik Božič, ki je ostal mladi deklici zvest prijatelj, tudi ko je postala polnoletna. „Saj menda ne misliš narediti kakšne neumnosti?“ se je smehljajl doktor Pavel, ki je Evo zdaj vikal, zdaj tikal.

Seveda ni Eva mislila narediti kakšno neumnost. Veselilo jo je pa le, ko je videla, kako se dviga vrednost zemlje. Njene zemlje. O, zemlja te nikoli ne ogoljufa. Trda je, težka, mnogokrat neusmiljena — a nikdar goljfiiva. Pridnemu, zvestemu delavcu da končno vedno plačilo.

Da, Eva je bila zadovoljna. In jutri bodo škropili. — Za Veliko noč je bilo prišlo pismo iz Indije. Kmalu se bo Stane vrnil.

Po cesti je škripal koleselj. Na vozu je sanjarila Eva.

Do poznega večera je potrkavala Eva na svoj aneroid — vedno je kazal na „lepo“. Do poznega večera je pogledaval Martin v temni kot doline — kazalo je, da bo dež. Medtem so viničarjevi sinovi in Evina dekla Jera nanosili v velike, pokonci stoječe sode vode. „Saj ne bo nič s škropljenjem jutri“, je trdil Martin. „Videli bomo“, je tolažila Eva in odtehtala skrbno kristalne kepe modre galice. Še enkrat je pogledal Martin proti zapadu. „Nič“, je dejal in odšel spat. „Lahko noč“, je vo-

ščil že medpotoma. „Lahko noč, Martin“, je odgovorila Eva in potrkala vnovič svoj vremenski instrument — kazal je na „lepo“. Tedaj je zmešala v prvem sodu apno. Že je hotela stresti v drugega pripravljeno galico, a temni kot med gorami jo je oplašel. Kaj če bi le imel prav Martin, kaj če bi le ne mogli jutri škropiti. Raztopina bi postala manj vredna, izdatek bi se ne izplačal. Odnese la bakreni vitrijol nazaj v vežo, poklicala deklo Jero in si dala prinesiti skromno večerjo. Potem se je odpravila spat.

A to noč ni bilo spanja .

Pes na verigi je bil nemiren. Prav do polnoči je tekal med hišo in hlevom sem in tja in njegova dolga veriga je drsala in škripala na zarjaveli žici. Parkrat je močno zalajal, a se takoj zopet umiril. Po polnoči je posijala v Evino sobico luna. Skozi nezagrnjeno okno je gledala Eva budno v srebrno noč. Spanja ni bilo.

Eva je vstala in vnovič vprašala svoj aneroid — kazal je trmoglavo na „lepo“. Tedaj je sklenila, da bo še pred belim dnevom namočila galico. Ob petih pokliče Martina. Do tedaj bo raztopina gotova. Ne, pred peto uro ne bo budila viničarjevih, saj jih čaka danes in jutri trdo in težko delo. A zdaj je treba spati. Vsaj dve urici spanja mora imeti Eva. Skrbno zastre okno, da zapre pot nagajivi lunici, stisne glavo med blazine in tesno zamiži.

A spanja ni. Zopet je zalajal pes, zopet je zarožljala veriga. Končno objame deklico vendar nekak spanec, pol sna, pol bdenja. Na sestre misli, na Hanco. Tesno jim zdaj hodi z denarjem, ubogim sestram. Skoro samo ob Klementini plači živijo. Kaj velja danes tistih dvajsettisoč kron, varno naloženih v graških hranilnicah? Dobra Hanca, hotela jih je pustiti takrat pri Evi. O, da jih je pustila! Avstrijska krona drži nezdržema navzdol — ničvreden novec poražene države. Tam računajo samo še po desettisočih, stotisočih, milijonih.

In ona tukaj bogati: Pisala jim bo. Pisala bo Hanci. In Lujiza? Kje je Lujiza, nerodna, vihrava, nepraktična Lujiza. Marija živi skromno v Beču. Otrok nima. Da, z Marijo si dopisujeta. Mož je slekel uniformo in vstopil v očetovo trgovino. Bila je majhna tovarna za luksuzno perilo. Lani so zaprli. Ni bilo odjemalcev. Nasledstvene države so zavarovale svoje meje z visoko carino, da ščitijo lastno industrijo, ki je bila šele v povojih. Tako so počasi propadala manjša avstrijska podjetja. Marijin mož je bil zdaj potnik, ona sama je pomagala z izdelki svojih pridnih in spretnih rok.

Odkar se je godilo Evi boljše, ji je odkupila za dobro ceno marsikak krasno izvezen prtiček. Marija ji je bila neizmerno hvaležna. Nikdar bi ne bila vzela njena Marija, njena tiha sestra z zasanjanimi očmi,

miloščine od nje. Če bo treba šivati na Glogovini balo, kdo drugi jo bo izvezel kot Marija? A kdaj se bo povrnil Stane? Stane —

V jedilnici je bila ura tri. Eva je planila pokonci, iz oči si je mela sen. Brž si odene toplo haljo in smukne v vežo. Aneroid kaže na lepo. Tedaj tiho odpahne vrata in stopi na prosto. Temnomodro se boči nebo prav v skrajni kot doline, kjer so še zvečer grozili oblaki. Milijoni zvezd so posuti po njem. Noč je mirna in tiha. Jutranji hlad še ni zavel od vzhoda in naznanil zarje. Niti najmanjši svit še ne oznanja zore. Ne, ne bo dežja. Martin se je tokrat zmotil. Prav do obzorja sijajo zlate zvezde.

Zopet prinese Eva natehtano galico in jo previdno stresa v drugi sod. Zdaj pa zdaj premeša z dolgim drogom raztopino.

Pes začuti gospodarico in prijateljski zalaja. V tem zašumi na vrtiču poleg hiše in klop v utici zaropota na tla. Pes zalaja kakor besen in trga verigo. Evi v strahu zastane srce. „Jera“ zakliče v hišo in stopi nazaj na hišni prag. Dolgi drog dviga v zrak kakor za obrambo. Pes besni na verigi — iz vrtiča pa stopi visoka postava v svetlo noč — „Odpusti, Eva, ne boj se, jaz sem, Lujiza“.

Drog pade Evi iz roke — druga roka izpusti kljuko vežnih vrat — „Lujiza ti — pa zdaj sredi noči — Lujiza — kaj pa se je zgodilo?“

„Nič, sestra. Ah, kako mi je hudo, da sem te tako prestrašila, re-
vica. Odpusti mi, Eva“, je jecljala Lujiza in stiskala sestrine roke.

A Eva je že mirna. Saj je samo Lujiza. Prav nič več čudno se ji ne zdi, da je Lujiza. „Pojdi, saj se vsa tresesh od mraza. Samo povej mi, kako si prišla na Glogovino zdaj sredi noči. In zakaj? Zakaj nisi pisala? Saj veš, da se te veselim. Saj vendar veš, da te že ves čas čaka tvoja sobica pod streho, in slikarsko stojalo in napeto platno na okvirih. Zakaj nisi prišla že prej, Lujiza?“

A Lujiza je bila zdaj vsa bleda in tresoča in ni našla besed. Skrbno jo je objela Eva in odvedla v hišo. Jera je morala naglo skuhati topel čaj in skrbeti za prigrizek. „Cvrtje naredi, Jera, in kruha prinesi in masla.“

„Ah, da, cvrtje“, je ponovila Lujiza, „in skodelo mleka, če ga imaš, Eva, skodelico toplega mleka.“

V Evini sobi je morala Lujiza sestri. „Saj si vsa premrla“, je dejala Eva. „Daj, sleci se, pa leži kar tu le v mojo toplo posteljico. Brž, brž dobiš mleka in čaja.“

V kuhinji so res že veselo prasketale drobno nacepane suhe trske. Jera se je žurila. Kmalu je zadišal krepek vonj vročega čaja. Eva je sedela na postelji in držala Lujizine mrzle roke v svojih mehkih, toplih. „Kar molči, Lujiza, in se grej. Vse mi poveš pozneje.“

Toplo mleko, aromatični čaj so kmalu osvežili Lujizo. Cvrtje ji je šlo v slast. „Molči in jej“, je opominjala Eva ter se smehljala.

Na Lujizina lica se je vrnila lahna rdečica. „Daj mi glavnik“, je prosila in si uravnavala razmršene lase. Njena dečja glava je bila že močno siva. Bog se usmili, si je mislila Eva, saj ima komaj nekaj nad trideset let. —

„Vidiš, Eva,“ je pripovedovala Lujiza in božala njene roke, „vidiš, morala sem oditi. Druga pomlad je že, odkar nisem zapustila mesta. Umrla bi bila, da nisem odšla. Vidiš, nič mi ni zato, če jem suh kruh in hodim v oguljeni obleki. A da ne morem nikdar več zleteti v pisani svet — ah Eva, saj smo postali tako resni. Saj veš, ves naš denar ni vreden nič. Pa sem prodala nekaj slik, za boren novec, Eva, in z izkupičkom sem se odpeljala. Hotela sem proč, nekam na jug. Nič nisem povedala Klementini. Ne bi me bila pustila. Pa sem ji ostavila samo pismo. Hanca se bo morda malo prestrašila, naša dobra Hanca. Ampak vidiš, Eva, jaz nisem mogla drugače.“

„In ko sem se pripeljala preko meje, ko sem zagledala domači kolodvor, nisem mogla mimo. Izstopila sem v trgu. Bilo je že pozno na večer, a mene se je polastilo neugnano hrepenenje, da vidim Glogovino. Samo do pod klanec sem hotela, in nato bi se vrnila v trg. A ko sem stopala po cesti — glej Eva — vsak kamen mi je bil dober znanec, vsak grm, vsak jarek sem poznala. Stopala sem više in više, prišla sem skozi gozd. Če se nisem bala, vprašáš? Seveda, bi se bila bala, da sem mislila na to. A mislila nisem. Mislila sem na čas, ko je bil moj ta gaj in log, moji travniki in polje, moje šumeče bukve in praprot ob poti, po kateri sem hodila. Ne da sem se zavedla, sem stala na Glogovem. Pes me je skoro izdal. Pa sem mu zašepetala: „Bari“ — Spoznal me je, Eva, spoznal je Lujizo in mirno zopet legel. Stopila sem v vrtič, da se odpočijem v lopi. Rože so dehtele, ugodno mi je bilo in domače. Malo sem hotela posedeti in tiho oditi ob zori, kakor sem prišla. Pa sem menda zadremala. — Tako strašno mi je hudo, da sem te, neroda, prestrašila, Eva moja,“ — in stiskala je njene roke.

Dolgo sta govorili sestri. „Ostati moraš, Lujiza. Vsaj nekaj časa moraš ostati. Tu boš lahko poprodala še nekaj svojih slik in dokončala one, ki čakajo na podstrešju. Potem pa zopet lahko odletiš, ti naša ptica selivka. Ne bom te zadrževala, Lujiza, a nekaj časa mi ostaneš. Zarana pošljem Jero v trg, da prinese tvojo prtljago. Zdaj pa dovoli, da te za kratek hipec zapustim. Škropili bomo, veš, pa grem premešat galico in prilit apno. In viničarjeve mora iti klicat Jera. Martin je včeraj trdil, da bo dež. Ko se vrnem, se še malo pomeniva, Lujiza.“

A ko se je vrnila Eva, je sestra sladko spala. Trudna osivela glava je udobno počivala na mehkih blazinah. Voščeni prsti so bili sklenjeni in so pokojno ležali na odeji. Eva je odnesla luč in tiho zaprla vrata.

Žunaj je zasijalo jutro. Na travi je zablestela kosa. Solnce je vstajalo izza vzhodnih gričev.

S težkimi škropilniki na plečih so stopali viničarjevi med trtami nizdol. Na Glogovini se je začelo delo.

K o n e c.

Doktor Pavel se ni zmotil. Tisto blaženo poletje je rodilo vino, ki ga bodo pomnili pozni vinogradniški rodovi. Slavni „enaindvajšček“ je oprostil dolga marsikatero domačijo, je nasipal novcev v vinogradniške blagajne. Resnično, tudi Eva Glog bo odplačala zadnje desetisoče, ki še tlačijo Glogovino.

Ko je vrel v sodih dragoceni mošt, je Stane brzojavil iz Marsilje. Včeraj je prišel drugi telegram in jutri se vrne sam.

Mlinarjevi so zapregli. Tudi Eva se je peljala na stanico. Vsi so stali skupaj in čakali. Ž njimi jih je čakalo mnogo, prijateljev, znancev in neznancev. Bliskovito se je raznesla novica, da se vrača „Mlinarjev“ živ in zdrav po tolikih letih iz ujetništva.

Ko je privozil vlak, je že stal na vrhnji stopnici svojega vagona. Čvrst, zagorel, bolj zal kot kdaj poprej. Lice mu je žarelo, oči sijale. Mati ga je ginjeno pritisnila na srce. Krepko sta rokovala z očetom in se smejala. Potem je nežno objel Evo in poljubil njen obraz. Tudi ko se je obrnil do sestre in stiskal roke prijateljem, je ostala njegova levica okoli Evinih ramen. Tako so odšli do vozov. Oče in mati, in Stane z Evo so sedli v mlinsko kočijo, Vida v Evin koleselj. Na srečo je bil navzoč mladi doktor, ki je tako rad zahajal v mlin, tako, da se ni vozila sama.

Še pred Božičem so svatovali.

Kako je bilo na gradu Eichelshausen? S trudom so dosegli nemški grofje, da je stekla meja tako, da so pripadli Avstriji. Samo njihovi grobovi na vaškem pokopališču so ostali pri nas. Bršljan je rastel preko grobnice, se ovijal po kamenitem spomeniku in zakril imena plemiških mogotcev.

Na Glogovem pa raste novi rod. Kovačnico so spremenili v tovarno. Inženir Stane ji načeluje. Na Glogovem pa vlada Eva.

Vsako pomlad prihaja Lujiza, razpne slikarsko platno in Evini otroci rajajo krog nje. Vsako jesen se za kratko dobo vseli Hanca, zlata teta Hanca, srečni suženj glogovskega naraščaja. Celo Marija se je pripeljala neke zime iz daljnega Beča.

Samo Klementina se ni nikdar povrnila.

Srčni utrinki. (Pavla Rovanova.)

Nisi mi poslal pozdrava iz daljine, še prijazne misli ne, a jaz neumnica sem verovala v čudež.

Še danes verujem. Ta vera je meni življenje: je dih usten in utripanje srca.

Ti utripi so kakor splašene sence, ki begajo pred mrakom, tonejo in se pogrezajo v naročje noči.

O, da bi se potopilo tudi to strašno hrepenenje, ki je tako bolno in trpeče, da nima obraza, ne imena. Tako moje, da mi reže gube v obraz, sesa kri in mozeg iz telesa.

Tvoj obraz pa je nežen in gladek, oči jasne in bleščeče, kakor bi gledale v sam paradiž.

O Mitja! Ni te še obšlo spoznanje, ta vir in začetek vsega gorja.

Doklej še?

Glej, tistega trenutka čakam, takrat ti bom prinesla svoje srce na dlani.

Sinoči sem se poljubljala s fantom, ki ti sliči po glasu in kretnjah.

Ah, ti mladi, mladi poljubi: tako se poljublja v majskem jutru rosa s cvetovi, tako se poljubljajo svetlokrili metulji s pisano livado.

Nehote so zašle roke v mehko kodrasto svilo njegovih las in z bolestjo v srcu sem šepetala tvoje ime.

O Mitja, Mitja!

Ali ti je že kdaj umila zarja trudne in zaspane oči po zapiti, zapravljeni noči, kako globok je bil tedaj tvoj kes in kako velik tvoj sram?

Ni besed!

Tudi zame ni besed. Ne za moj kes, ne za praznino, ki zija po sinočnjem večeru. Človek bi rad odložil in pozabil, a delež, ki je meni odločen, je tako velik, da ga ne zakrije nobena senca.

In pot, ki je meni odločena, teče po tako črni strugi, da nikoli ne uzre ne smeha, ne solnca.

Kadar se srečava na tej poti, o Mitja, vem, da mi boš poslal iz daljave tih pozdrav.

Kako naj ponesem . . . (Ema Deisingerjeva)

*Kako naj ponesem po samotnih stezah
 vse žive utripe srca,
 ki zvené,
 kot strune, osamljene strune, zvené.
 V tančice zavita rosna ravan
 v tišinah neba sameva.
 Ves ogenj,
 ves tihi in pisani ogenj
 povrača nazaj v nesproščena se sla.
 Kako naj ponesem po tako samotnih stezah
 vse žive utripe srca?*

V dalje šumi. (Ema Deisingerjeva.)

*Čakam, čakam, da odbije ura
 razigranosti,
 da z izsanjano lepoto zajamem težki zvok
 — neskončnosti.*

*Rišem, rišem po vesoljstvu
 nedoločen lik,
 da v obrisih domotožno se zariše
 večnostni mejnik.*

— — — — —
*Sredi brezžičnih postaj se skrivnostno mi smeje
 neujeti čas;
 v dalje šumi, se kreše in kakor kresnica ugaša
 moj jaz.*

Srečanje. (Anica.)

*O brat, ki me prosiš ubogaime,
 ti ne veš in nikdo ne ve,
 kako je žalostno moje srcé.*

*Hodim po beli cesti
 in srečam tebe, o brat, ki trpiš,
 ki padaš pod križem in krvaviš.*

*A meni, o brat, je svet bogat!
 V meni je jutro vžgalo
 svet daljnih svetov.*

*Življenje mi je dalo solnce
 in hrepenenja brez konca,*

*O brat, saj me je sram,
 da ti svoje duše ne dam!*

*Hodim po trudni cesti
 in ni ji več cilja veselega
 in ni ji dneva belega...*

*Trpljenje v tvojih očeh
 mi pravi, da je pretežek greh
 moje solnce in sreča in smeh.*

Knut Hamsun in njegovi ženski tipi. (Vera Albrechtova.)

I.

Ne le vsa Norveška, temveč vsa kulturna Evropa je letos 4. avgusta praznovala sedemdesetletnico, odkar se je narodil v kmečki naselbini ob reki Otti krojaški sin — Knut Hamsun. V revščini zrasel, je kmalu zapustil številno družino ter se preselil na sever k svojemu stricu župniku, kjer so mu bila edina tolažba prostrani pašniki in gola hribovja, kamor se je zatekal pred strogostjo svojega rednika.

„Najlepši časi“, pravi Hamsun, „so bila leta, ko sem ležal med svojo čredo in po cele dneve strmel v oblake ali se skrival pred dežjem pod skalovjem in rezljal v belo brezovo skorjo.“ Še kot otrok je spoznal ure samote in premišljevanja.

Iz stričeve hiše je prišel mladi Knut kot trgovski vajenec v Thorstein, kjer je užil dokaj malo veselja. Dve leti pozneje ga srečamo še kot čevljarskega vajenca, a že leto nato prepotuje kot ljudskošolski učitelj dobršen del svoje domovine.

V opisu svoje mladosti nas Knut Hamsun neverjetno spominja na Strindberga. Oba povdarjata predvsem muke, trpljenje in temo svojih otroških let. Oba menjavata neprestano svoj poklic, ki ne odgovarja njihovi večno nemirni, naglo razdražljivi naravi.

Že v teh letih se je Hamsun poskusil na literarnem polju. Priobčil je nekaj liričnih pesmi, predavanj in člankov ter izdal, seveda v samozaložbi, tudi svojo prvo povest.

A Knuta Hamsuna je preganjala zla usoda vsa njegova mlada leta. Ne le beda in bolezen, vsi njegovi literarni poskusi niso našli nikjer odziva in vedno znova je bil pahujen med množice onih, katerih ime ostane za vedno prikrito. Tako si je kot dvajsetletnik izposodil denar od neke stare bogate kmetice in se odpravil v novi svet, poln upov in nad — v Ameriko. Pa tudi tu se mu ni godilo dosti boljše; — srečamo ga kot pridigarja, trgovskega pomočnika, delavca na farmi. Vendar v Ameriki težko zbolijo in se zopet vrne v svojo domovino.

V Kristijaniji pretrpi najhujšo bedo. — Če se mu posreči spraviti kak članek v dnevnik, je za par dni rešen lakote in mraza. Tu so nastale prve skice za njegovo poznejšo povest „Glad“.

Obupajoč nad svojo literarno zmago, sklene Hamsun oditi drugič v Ameriko. A tudi tu živi zopet isto življenje. — V Chicagu je nekaj časa sprevodnik cestne železnice, nato voznik in delavec na farmi.

Toda Hamsun je kmalu spoznal, da Amerika ne odgovarja njegovemu duhu. Vzel je končno slovo od tega tujega mu sveta z nekim kritičnim predavanjem o ameriški kulturi.

Ko se je Hamsun vračal v svojo domovino, je njegov parnik 24 ure čakal v Kristijaniji, toda on ni izstopil, pretežke spomine je imel na dobo svojega bivanja v tem mestu. Šele v Kopenhagnu se je izkrcał, kjer je l. 1888. napisal prvi del svoje povesti „Glad“.

Znano je, kako je prišel ves sestradan in slabo oblečen in plah k tedanjemu uredniku „Politiken“ E. Brandesu. Ta ga ni poznal, da bi ga odpravil in iz usmiljenja do sestradanega, plašnega mladeniča je vzel manuskript in mu obljubil, da ga bo prebral. — On je šel, rokopis je ležal Brandesu na mizi in vedno mu je bil pred očmi sestradani obraz Hamsunov. Prične čitati, zgrabi ga, vidi, da ni samo nadarjenost, veliko, veliko več. Strašno ga postane sram, kakor brezumen beži na pošto in mu pošlje deset kron. Ko pride domov, čita dalje in vedno bolj se čuti osramočenega in pobitega.

Z „Gladom“ je Knut Hamsun mahoma zaslovel na skandinavskem severu. Potem je sledila cela vrsta njegovih, že deloma v vse svetovne jezike prevedenih del; med drugimi Misteriji, Pan, Roza, Viktorija, Otroci časa; in novejša: (1907.) Blagoslov zemlje, Zadnje poglavje, Potepuhi i. dr.

Po njegovem nepričakovanem literarnem uspehu je mogel Hamsun šele prosto duševno ustvarjati. S svojim „Gladom“ je utrl novo pot severni knjigi. Njegov način pripovedovanja je osupnil in mahoma pridobil javnost. Zdaj so se na mah odprla vrata Hamsunovi karijeri.

V Parizu, idealu kulturnega mesta vseh severnjakov, preživi tudi Knut Hamsun par let v krogu svojih prijateljev, a še več v samotni ustvarjajočega umetnika, kajti francoski duh mu je v bistvu zoprni. Leta 1896. ga srečamo nato v Monakovem. Nenadoma pa se pojavi pri še ne štiri-desetletnem pisatelju pretiran strah pred staranjem, brezmiselnostjo njegovega pisateljevanja in polasti se ga neizmerno domotožje. Toda želja priti v domovino ostane še dolgo neizpolnjena.

Leta 1898. spozna Hamsun Bergljoto Bechovo, ki je bila poročena z nekim bogatim avstrijskim trgovcem. Zaljubita se, ona zapusti moža, udobnost in bogastvo ter sledi Hamsunu v njegovo vagabundsko življenje. Kakšnega pomena je bil njegov prvi zakon zanj, je težko reči. Gotovo je bila „Viktorija“, istoimenska knjiga po njegovi hčerki, posvečena njuni mladi ljubezni. Bergljota Hamsunova je bila nenavadno lepa, pravi tip velikomestne razvajene žene. Tja je Hamsuna vedno mikalo, dasi se je v njegovi globini že od nekdaj javljala želja po naturi

in samoti. Zato je bilo v njuni združitvi več disharmonične žalosti nego veselja. Že leta 1906. se je ta zveza nenadoma razdrla.

S svojo ženo je Knut Hamsun, ko se mu je podelila večja ustanova, prepotoval vso Rusijo, Kavkaz, Perzijo, Turčijo in čez Balkan v Kopenhagen. S tega potovanja je nastalo nekaj zanimivih potopisov. Hamsun se je seznanil podrobneje z rusko literaturo. Ze prej so mu očitali vpliv Dostojevskega, dasi ne ravno po pravici. Zanimivo pa je, da je bil Knut Hamsun poleg Dostojevskega v Rusiji pred vojno eden najpriljubljenjših pisateljev in da so malone vse njegove knjige prevedene v ruščino kot ljudske izdaje. Ruska mladina je videla v njem predvsem novega revolucionarnega duha, ravno ker je tako vehementno nastopal zoper razne pisateljske avtoritete in za notranjo svobodo individua.

Zimo je Hamsun s soprogo prebil v Kopenhagnu na periferiji mesta in ves okras njunega stanovanja je bilo par preprog, ki sta jih prinesla s seboj iz Turčije.

Hoteč si ustvariti dom, si kupi Hamsun v bližini Kristijanije majhno posestvo; a veliko sreče mu tudi to ni prineslo, kajti prišlo je kmalu do ločitve zakona. Hiša je bila zopet prodana in šestinštiridesetletni mož je postal zopet brezdomec.

Tega leta je izšla njegova knjiga „Pod severnim nebom“. V njej ni najti nobene tožbe, kaj šele obtožbe preteklih dni. Vendar se čuti brezmejna jesenska žalost, ki ga goni iz mesta v naravo. Zopet se vrača nazaj v svojo detinsko dobo: „Gak gak, gak gak! kriči nekje iz daljave. Poznal sem glas, bile so divje gosi. Ze kot otroci smo se naučili sklepati roke in molčati, da bi jih ne preplašili, ko so letale mimo. Ničesar ne morem zamuditi več in zato delam kot v svojih mladih letih. Mistično razpoloženje me vsega prevzame, zadržujem sapo in strmim predse. Zdaj pridejo, nebo leži za njimi kot morje. Gak gak! kriči nad našimi glavami. In njih krasen beg drči pod zvezdami dalje, vedno dalje ...“

Zdaj je Hamsun resnično dozorel samoti. Kot petdesetletnik se drugič poroči z Ano Marijo Andersenovo, 28 letnim dekletom kmečkega rodu. Dasiravno ni v njenem domačem kraju, kjer je prebila svojo mladost, nikdar obstojalo gledališče, vendar jo je z neodoljivo silo vleklo na oder. Sledeč svoji neutešeni želji, odide v Kristijanijo, kjer pa se preživlja še tri leta kot vzgojiteljica. Ko pa le ne more premagati vedno naraščajoče želje, vstopi pod imenom Marija Rindal v potujočo igralsko družbo in dospe kmalu do največjih vlog. Igrala je gospo „Karen“ v Hamsunovi drami „Na pragu življenja“ in v tej vlogi sta se prvič srečala s pisateljem.

Marija Hamsunova je zatrla v sebi vso strast do gledališča in se z vso ljubeznijo posvetila temu genijalnemu možu; mahoma se vzbudi v njej materinska skrb in njena prvotna, kmečka narav ji omogoči, da se s svojim možem poda v samoto, kjer si ustanovita dom in postane Hamsun kmet. Z obdelovanjem zemlje, sejanjem in iztrebljanjem si ustvari nekak protiutež svoji bolni, mehki naravi. V svoji knjigi „Blagoslov zemlje“ nam čudovito opisuje, kako človek ne more bolj koristiti naravi, kot da ji služi v harmoniji in božanstvu.

Njihova rodbina se kmalu pomnoži. Leta 1912. se mu narodi prvi sin Tore, čez dve leti sin Astrid in leta 1915. hčerka Elinor. V svojem gradiču Nørholmen preživlja zdaj svoja plodonosna leta, vedno zvest svojim idejam, obdeluje zemljo, napeljuje prekope, izsušava močvirja ter uživa ob svojem stvariteljskem delu. Ogiblje se družbe, pred obiskovalci se zaklepa, še najprej ga izvabi mladina iz njegove osamelosti.

Ob njegovi šestdesetletnici mu je bila za roman „Blagoslov zemlje“, napisan sredi vojnega vrveža, podeljena Noblova nagrada. In ob tej priliki je napisala Selma Lagerlöfova naslednje pomembne besede:

„Sredi svetovne vojne, ko si je človeštvo nadelo nalogo razrušiti delo stoletij, je izšla tvoja knjiga o radosti ustvarjanja sejalca in naselnika.

Sredi časa, ko se kralji in narodi bojujejo v moritvi in ognju, da bi si pridobili zemljo in bogastvo, je tvoj junak s sekiro in plugom napravil najčastnejšo pridobitev, ki jo je kdaj ustvarilo pero.

Sredi časa, ko se narodi, hlepeč po novi sreči, skušajo otresti starega suženjstva in vseh podedovanih spon, stoji pred nami tvoja knjiga s svojim nepobitnim dokazom, namenjena ubogim in bogatim, da je težka muka, vztrajno delo edino, kar je od vekov olajšalo človeško srce in telo, njegovo življenjsko pot osrečilo, napravilo slavno njegovo ime in blagoslovilo njegov spomin.“

II.

V svojih delih nam slika Hamsun žensko bitje kot povsem samostojno, neodvisno od moža, kot ljubico, ženo in mater, uveljavljajočo se v družbi človeštva.

Elementarna sila, ki privlačuje oba spola, vlada s skrivnostno silo nad njihovo usodo. Njemu je znan srdit boj dveh medsebojno vezanih bitij in podaja ga z vso brezobzirnostjo kot Strindberg. Svojevrsne so njegove ženske postavbe, ki, preganjane od svojih strasti, ne najdejo nikjer miru in utehe. Kjer se Hamsun poda v črtanje te elementarne strasti, v plasti ljubezni kot duševne sile, jo črta važno, pritaženo, nemirno in polno hrepenenja, ki leta dolgo obzarja ženo. On nam ne po-

daja „dobrih“ ali „slabih“ ljudi, temveč kratkomalo ljudi, takšne kakoršni so z vsemi svojimi vrlinami in napakami. Vsi ti ljudje so nekam brezciljni, ljudje živcev in čustev, polni želj in skrivnostnih sanj, prekipevaajoči in hitro odločeni k nevsakdanjim dejanjem. V njih življenju so ure pijanosti in brezmejnega žrtvovanja. Bojujejo se preko nešteto ovir, ki se stavljajo njihovi ljubezni nasproti. Značilno je, da se pri Hamsunu dvoje ljubečih se bitij nikdar ne združi. „Poglavitno ni v ljubezni, da drug drugega dobi, glavno je, da človek ljubi,“ pravi pisatelj nekje.

Nekak obupen tip za zvestobo rojene žene nam podaja Hamsun v svojih romanih „Pod severnim nebom“ in v „Pritajeni igri strun“. Tudi v Rozi, istoimenskem romanu, se občuti ta usodna zvestoba in dasiravno zapusti tu žena svojega prvega moža, se čuti še vedno vezano nanj, čeprav živi v zakonu z drugim.

„Pod severnim nebom“ nam slika pisatelj zrelo kapitanovo ženo Edvardo, ki se bojuje s svojo ponosno dušo v neizmerni boli. Neznani popotnik pride v službo kapitana in se zaljubi vanjo. Ona to slutiti in nemo vrača njegovo vdanost. A ko nekoč v njegovi družbi zardi, se čuti radi tega ponižano, njen ponos zmaga nad čustvi in odpusti ga iz službe.

V nadaljevanju tega romana, v „Pritajeni igri strun“, najdemo tragičen konec njene usode. Želeč vneti pri svojem možu še zadnjo iskro ljubezni, ki jo še slutiti pri njem, se vrže v vrtnice družabnega življenja. Hoteč ga napraviti ljubosumnega, podleže zapeljivcu. Ko pa jo ta zapusti in začuti ona posledice, ne more več dalje prenašati žalosti in sramote ter se sama usmrti.

Drugačen, vendar soroden tip žene je Roza, hči pastorja. Naivna, a močna narav, poroči tovariša izza mladih let. Ta pa je šibak, brez prave opore in se kmalu vda pijači. Njih zakon se razdere in Roza se vdrugeč poroči s svojim nekdanjim občudovalcem. Toda njen prvi mož živi v kljub temu še vedno v njej naprej. Ne da bi si ga morda želela, ne mogel bi ji ničesar več dati, a tisoč spominov jo še veže nanj. Kot težka mōra jo zasleduje preteklost. Vendar, ko se njen prvi mož, ves propal, nenadoma pojavi in se z vsem cinizmom roga bolečini njene raztrgane duše, ko se slednjič sam usmrti in se ona čuti mater, odpade vsa moreča teža z njene duše in čuti se zopet svobodno.

Poleg omenjenih ženskih tipov nam podaja Hamsun celo vrsto žen povsem drugačnega značaja. Strastne, svojeglavne, včasih naravnost grozotne, gnane od strasti, same nesrečne, onesrečujoče druge. Žena te vrste je Elina Karenova v drami „Na pragu življenja“. V njej nam slika Hamsun brezstidno, neizobraženo, povprečno ženo. Soroden tip, stop-

njevan do vrhunca, nam podaja pisatelj v svojih poznejših romanih, v „Potepuhih“ in ženo-detomorilko Inger v „Blagoslovu zemlje“. Vendar spada Inger, žena poljedelca Izaka v vrsto delavnih, tesno z zemljo zvezanih bitij. In ker je zemlja mogočna, privede tudi njo, zločinko, iz laži in zablode na pravo pot.

V „Blagoslovu zemlje“ proslavlja Hamsun življenje v naturi, uspeh in veselje dela, nasprotno pa zasmehuje malomeščanstvo v svojem romanu iz norveškega podeželskega mesta „Ženske ob vodnjaku“. V njih prikazuje svoj odpor proti nenormalnosti, starosti in bolezni. Naravnost odurna je oseba Oliverja, ki se poroči z mladim dekletom, ki mu rodi otroka za otrokom, dva temnooka in dva z modrimi očmi. On pa nesramno izrablja ljubimce svoje žene in očete „svojih“ otrok. Vendar pogreša ta roman zanosa, ki smo ga vajeni pri drugih Hamsunovih delih.

V Hamsunovi erotiki naletimo često na naslodo nad mučenjem drugega ali samega sebe. Tako v povesti „Pan“ med poročnikom Glahnom in Edvardo. V njegovem poznejšem romanu „Zadnje poglavje“ nam slika Hamsun simpatično junakinjo Julijo d'Espardovo. Načitana žena, hitro odločena, polna ženskega sočutja, ki se kasneje združi z bolnim finskim grofom Flemmingom. On lahkoživec mora uteči, ko poneveri in pusti pri ubogem dekletu kuverto z denarjem, katero skriva pod svojo bluzo. Kmalu se prične pri nji boj na življenje in smrt. Prisiljena je poiskati si drugega moža. Po neuspešnih poizkusih se nazadnje oklene kmečkega sinu, ki se zaljubi v „fino damo“. Vse bi bilo dobro, ko bi se nenadoma zopet ne pojavil grof, ki dekletu še vedno imponira. Niti otrok, na katerega se v svojem zadnjem obupu sklicuje, ne more preprečiti nakane kmečkega fanta, da bi ne ubil psevdogrofa.

Hamsun je pesnik ljubezni. On poveličava njeno svetlo jutro in njena temna razočaranja. „Težko ni, osvojiti si ženske. Ali iz nekega tajinstvenega vzroka človek ne dobi ali ne obdrži te, ki jo ljubi.“ To je tista temna usoda, katero doživljajo Hamsunovi junaki. On je med sodobnimi pisatelji najboljši poznavalec ženske duše.

Misli:

Kdor se svojega detinstva jasno ne spominja, je slab vzgojitelj.

(Marija Ebner - Eschenbach.)

Lahko bi se rodili že vzgojeni otroci, če bi bili roditelji vzgojeni.

(Goethe.)

Leseni ljudje imajo često zlato srce.

Ni vsakdo srečen, kdor ima srečo.

Kratka beseda često več zaleže kot dolga kazen.

Iz življenja ameriške žene. (Pavla Lovšetova.)

Do zadnjega časa so trdili, da ima Amerika premalo ženâ, ter se zato posebno žensko delo visoko plačuje. Res je, da je v Ameriki težko dobiti služkinjo za gospodinjska dela; to pa zato, ker dekleta silijo v tovarne, kjer delajo le gotove ure, potem pa so svobodne, zlasti zvečer, da se lahko zabavajo pa kinih in plesiščih. Zato se le v redkokaki hiši vidi služkinja. Tudi v imovitih hišah opravlja gospa sama hišna dela, katera pa si seveda zmanjša na minimum.

Ameriško gospodinjstvo se zelo razlikuje od našega evropskega, posebno slovenskega.

Predvsem je ameriški gospodinja zelo olajšano vsako delo v kuhinji vsled plinovitih in električnih naprav, še bolj pa vsled načina ureditve obedov in sploh načina ameriške prehrane same. Običajni ameriški jedilni list je tako-le sestavljen: Zjutraj najprej sadje, bodisi sveže, bodisi ukuhano, nato nekakšen zdrob na mleku, ali kava, čaj, kakao z marmelado ali maslom, jajca s šunko, salami i. t. d. Vse to se sliši za naša ušesa mnogo, toda povedati moram takoj, da se dobe v Ameriki za mal denar razne sadne konzerve in da malokatera gospodinja ukuhava sama te stvari, ker se ji enostavno ne izplača. Tudi mleko prinašajo v hišo že pasterizirano, da ga niti prevreti ni treba, ako za to ni časa. — Opoldanski obed je v Ameriki enostavnejši kot pri nas. Radi ogromnih distanc po velikih mestih le redkokedaj družina skupno obeduje. Mož ima opoldne le kratek odmor in stopi v bližnjo restavracijo, kjer zavžije kosilce, ki bi ga pri nas označili z dojučnikom (Gabelfrühstück). Otroci dobivajo v šolskih restavracijah tečno hrano, navadno za 25 ct. Istotako imajo tovarne svoje restavracije za uslužbenice. Nekaj večjih podjetij ima celo svoj orkester, ki igra tisto uro delavcem, in ti se po obedu navadno zasučejo še v plesu, predno se vrnejo na popoldansko delo. Ob 5. ali 6. uri se vrača vse v domove in takrat je za gospodinjjo pravzaprav največ dela, ko treba skrbeti za obilno in dobro večerjo, diner, kakor imenujejo. Seveda je tudi to delo mnogo lažje kot pri nas.

V trgovinah se dobi vsaka stvar že očiščena, pripravljena za v ponov. Pod steklom izbereš meso, ki je prišlo malo prej iz ledenice, vpričo ga osnažijo in če želiš — v trenutku semeljejo. Zraven pripravijo vse začimbe, tako da si gospodinja niti rok ni treba umazati. Tudi sočivje se dobi že popolnoma pripravljeno sveže ali v konzervah. Istotako močnate jedi (ki pa — mimogrede povedano — ne dosega po okusu evropskih, čeprav so za oko silno lepe!) Ko se gospodinja vrne iz trgovine, ji še žveplenke ni treba prižgati, ker imajo navadno permanenten

plinov plamenček, ki gori sredi štedilnika, kakor večna lučka. Pritisne se le na gumb in obrne pipica onega plinovoda, kjer hoče imeti ogenj, strese meso iz papirja v vodo ali na mast, napravi poljubno velik plamen in stvar se kuha ali peče pri najlepši snagi in najmanjšem trudu.

Tudi pomivanje posode, katerega se večina kuharic najbolj boji, je pri plinovem kuhanju mnogo olajšano, ker ostane posoda čista, ne pa črna od saj. Pomivalnih aparatov se v malih gospodinjskih še ne vidi mnogo.

Po večerji se v Ameriki šele začne pravo družinsko življenje. Takrat se obravnavajo dogodki celega dne, ali pa se odpre radio, potom katerega lahko poslušajo vse mogoče prireditve širom Amerike. No in potem je v kakem vaudeville-teatru nekaj, kar posebno vleče, ali pa je društvena seja — tudi na tem polju se mnogo udeležujejo celo delavske žene, saj imajo Slovenci tam društev kot listja in travel!

Ker v Ameriki ni restavracij in raznih „vinskih kleti“ za prijateljske sestanke, se ti vrše pač pri posameznih družinah. Seveda zlasti pri Slovencih nikjer ne manjka domače kapljice, ki so jo naprešali iz michiganskega ali celo kalifornijskega grozdja — ponos hiše! — in tako poteka med debatiranjem in muziciranjem — pianino ima skoro vsaka hiša — zelo hitro čas. Kar neverjetno se sliši, ko zakliče kdo: „Joj, — že tri je ural!“ Seveda so medtem mlajši družinski člani že zdavnaj izginili spat in tudi starejši, ki morajo drugo jutro zgodaj na delo, lahko brez zamere odidejo, kadar hočejo; nikomur se ni treba siliti in zatrjevati, da „ga veseli“, če nima volje ali časa ostati v družbi. Tudi gospodinja kot gostiteljica si lahko to dovoli. Da ne razbije razigrane družbe, na drugi strani pa sebe ne prikrajša na spancu, je nekaterikrat kratkomalo postavila jedačo in pijačo še na sosednjo mizo s prijazno gesto: „help yourself“ (pomagajte, postrezite si sami!) in „good night“.

Kakor pri kuhi plin, tako pomaga ameriški gospodinja pri pospravljanju električna. Tam ne vlačijo preprog, posteljnine, zastorov i. t. d. na dvorišče, kjer naj bi neusmiljeno udrihali po njih in selili prah iz enega predmeta na drugega. Vse to opravi brez preseljevanja in posebne muke čistilni aparat, sličen temu, ki se jih pri nas že mnogo opaza tudi po privatnih hišah. Ta procedura je higijenična, hitro končana in tudi najcenejša, ker za tako delo je navadno treba dveh oseb, kar je gotovo mnogo dražje kot parurna poraba električne.

Drugo važno in zamudno delo v gospodinjstvu je pranje perila. Pralnice so tam tudi silno praktično urejene. Ker ima vsaka hiša centralno kurjavo — po leti je pač plin! — imajo seveda vsak hip toplo vodo pri roki. V velikih škatljah se dobi razmeroma po ceni nastrgano milo, ki se v mlačni vodi raztopi in v tem se namoči perilo. Pralno ko-

rito je predeljeno na dva ali več delov in se nahaja v višini navadnega kuhinjskega lijaka, da se perici ni treba cele ure sklanjati globoko v kad. Za mencanje perila imajo tudi svoje posebne stroje, tako da komodna gospodinja res ne more govoriti o posebnih naporih „žehte“. Le kaka „sitna“, recite natančna žena, ki polaga posebno važnost na snežnobelo oprano perilo — ta se navadno še potrudi in nekoliko lastno-ročno zmenca kake posebno trdovratne madeže.

V splošnem pa tam preko ne polagajo na solidno pranje tolike važnosti kot pri nas. Obleka in perilo je tam z ozirom na zaslužek mnogo cenejše kot v Evropi. Človek srednjega stanu zasluži n. pr. svoji ženi lahko v par dneh lepo svileno obleko, dočim jo pri nas navaden uradnik komaj v enem mesecu. Zato pa tudi v Ameriki ženam ne pride na misel, da bi toliko krpale in prenarejale stare stvari kot pri nas. Sivalni stroj v navadnem gospodinjstvu je tam redke kos pohištva. In končno je tam moda tak terorist, da zahteva neprestano spremembo.

Sprva se človeku čudno zdi, da je sicer tako praktičen Amerikaneec tozadevno skoraj zapravljev, toda oni trdijo, da se tako skrbi za pocenitev, če se čimveč vsega porabi in tako čimnajveč ljudi zaposli po tovarnah in prodajalnah.

Tudi z nakupovanjem po trgu se gospodinja ni treba muditi. Na vsakih par korakov ima trgovine, kjer dobiva po določenih cenah vso zelenjavo, sadje, sploh, kar rabi za kuho. Sredi zime se dobi tam prekrasno sočivje in sadje iz Kalifornije ali Floride, kjer imajo večno pomlad. Tudi hrana ima tam takšno ceno, da si delavec lahko vsak dan privoščiti take obede kot v starem kraju komaj ob največjih praznikih.

To vse velja seveda le za one kraje, kjer vladajo urejene razmere in ki so vkljub gospodarski krizi, ki jo je opaziti v tem času po celem svetu, vendar še mnogo boljše od naših. Težko pa je gospodinjam tam, kamor je posegel štrajk in zanesel s seboj brezposelnost in neizogibno pomanjkanje. Tudi brez štrajka se ponekod pozna, da svet nima več toliko denarja kot v vojni ali povojni dobi. Mnogo pretiranega luksuza je izginilo in ponekod stoji cela vrsta tovarnen — zaprtih.

Sreča v nesreči je v Ameriki to, da človeka nikdar ne vprašajo: česa si se izučil? — ampak vedno le: Kaj znaš? Zato se ljudje vsega lotijo. Če n. pr. brezposelni učiteljici uspe sešiti lepo obleko, dobi kmalu mesto v veliki tovarni, kjer se ji kot inteligentni delavki plačuje na dan toliko, kot pri nas komaj na pol meseca. In, kar je mnogo vredno: nihče je ne bo zato gledal čez ramo, češ: poglej jo: toliko se je učila, zdaj je pa samo tovarniška delavka. Nasprotno: človeka, ki zna prijeti za vsako delo in pokazati s tem svojo vsestransko izobrazbo, nikjer bolj ne uvažujejo kot ravno v Ameriki. Tam se ročno delb visoko ceni in dobro

plačuje. Mnogo pa je obratno deklet, ki so se morala že v zgodnji mladosti posvetiti delu po tovarnah in prispevati s svojim zaslužkom — posebno v mnogoštevilnih družinah. Tudi za take ljudi skrbe v Ameriki z večernimi šolami. Tam se brezplačno lahko izobražuje vsak, od osnovnih do univerzitetnih študij. Večina naših inteligentnejših gospodinj se je na ta način naučilo pravilne angleščine in marsikatero dekle študira v večernih tečajih eno ali drugo vedo. Med slovenskimi delavkami sem naletela na take „selfmadewife“, ki so se po celodnevem delu večer za večerom ukvarjale z matematiko ali kemijo in si tekom let priborile vstop med bančne uradnice ali v kemične laboratorije itd.

Prav posebno pozornost pa vživa v Ameriki žena kot mati. Ne samo da ji po tamkajšnjih navadah mož mnogo pomaga pri gospodinjstvu, tudi pri negi malih otrok se udejevtuje mož skoraj več kot mati. Bila sem nekoč priča čudnemu dogodku: Iz neke prodajalne je izstopil mlad par, žena je nesla otroka v naročju, mož pa se je oziral še po izložbah. Bližnji policaj, ki jih je motril nekaj časa, naenkrat pristopi k ženi, ji vzame otroka ter ga izroči možu s kratko, toda ostro lekcijo.

Ko se pozanimam, kaj se je pravzaprav zgodilo, mi povedo, da se je mladi oče obnašal zelo netaktno, ker je pustil, da je šibkejša žena nesla dete — zato, da ga je pokaral policaj. Odslej sem bolj pazila na slične zadeve in res sem vse mesece svojega bivanja v Ameriki videla le može, ki so prenašali in prevažali male otročiče, njih mamice pa so prav „shimmy“ opravljene korakale majestetično poleg njih.

Za šolo obiskujoče malčke pa je po cestah preskrbljeno kot menda nikjer na svetu. V bližini vsake šole se nahajajo svarilne deske za avtomobiliste: School - slow - down! (Šola! Počasi vozite!) Bog ne daj, da bi se na takih krajih hitro vozilo! Policisti so tam posebni zaščitniki otrok. Ko se usuje četa malih modrijanov iz šole, obkolijo desno in levo čakajočega policajja, obesijo se mu na obe roki in, ko zelena lučka dovoli prehod čez cesto, takrat popelje mož svojo armadico na drugo stran. Tam ga še dolgo ne izpuste in šele, ko so do dobra zmenjeni, si žele prisrčen „Good bye!“

O ljubezni, ki vlada med policemani in otroki, priča naslednji dogodek: Na znanem križišču v Collinwoodu je neki stražnik za časa opoldanskega odmora zasačil vlomilce v bližnji banki. V borbi z njimi je obležal težko ranjen. Ko se je zdravil v bolnici, pa so ga njegovi mali šolski varovanci tako pridno obiskovali in ga zalagali z darili, da se po izlečenju ni mogel odločiti za avanzma v pisarno, ampak je prosil, da so ga pustili na starem mestu med mladimi prijatelji.

To prisrčno razmerje, ki vlada tam med vsemi sloji, dela menda Ameriko tako priljubljeno, da se navadno vsakdo kmalu udomači. Spe-

cielno v ameriškem domu diha ona topla domačnost, kakoršna se v naših domovih sreča le redkokedaj. Mislim, da je temu mnogo krivo dejstvo, ker ameriška gospodinja vedno sama sprejema in streže gostom. Kako nenavaden vtis domačnosti dobi človek, ki stopi n. pr. v guvernerjevo hišo (kjer imajo sicer kuharico in šoferja), pa mu odpre vrata sama gospodinja, prijazno odzame gostu plašč in ga brez ceremonij povabi na neprisiljen pomenek in sama postreže s prigrizkom!

Naj bi se od demokratičnih Amerikank tudi naše ženske tu v domovini naučile prijetne, naravne in odkritosrčne neprisiljenosti v občevanju.

Nekaj misli o novem šolskem zakonu in starejših učiteljicah. (Vida P.)

Vrhovni zakonodajni svet se je začetkom septembra vneto bavil z zakonom o osnovnih šolah. Vsi prizadeti so ga nestrpno pričakovali: roditelji, deca, učitelji, kateheti, pa tudi brezposelno učiteljsvo. Med točkami novega zakona je tudi poglavje o službeni dobi, kateremu v sedanji težki borbi za kruh marsikdo pripisuje posebno važnost. Nova določba je marsikateri brezposelni učiteljici, seveda tudi učitelju, pržgala nov žarek upanja v njen dosedanji temotni položaj.

Po novem zakonu bi imeli učitelji že po 32 letih efektivne službe pravico do pokojnine v višini svojih prejemkov plus 15% osnovne plače. Po 10 letih službe dobi učitelj v primeru upokojitve 50% penzijske osnovne plus pol odstotka za vsakega nadaljnega pol leta kakor drugi državni uradniki. Vse to velja seveda tudi za učiteljice, le da jim daje novi zakon še posebno ugodnost: učiteljice-matere z več kakor 3 otroki gredo lahko v pokoj že z 20 službenimi leti ter dobe toliko pokojnine, kolikor jim pripada po službeni dobi. Ta novost v zakonu je vsekakor vredna posebnega priznanja, saj bo marsikatera učiteljska družina dobila s tem mater in gospodinjo.

Čim so časopisi prinesli prve vesti o glavnih zasnovah novega zakona, smo že slišale o raznih ugibanjih, o novih nadah, pa tudi o nepričakovanih razočaranjih... Učiteljskemu naraščaju in dolgi vrsti onih brezdomcev, ki so morali po dolgem trpljenju in samozatajevanju preiti mejo ter si po večletnem službovanju nanovo iskati kruha, se je vzbudilo svetlo upanje. Sleherna si je takoj v duhu poiskala to ali ono znanko, ki pojde lahko v pokoj, ker ima že 32 službeni leti ali ker je mati več kot treh otrok. Marsikatera se je že zagledala na šolskem odru,

kjer bo lahko učila deco, kakor si tako želi v svojih mladih idealih in kjer si bo obenem prislужila prvi kruh, s katerim morda ne bo preživljala le sebe, nego bo vzdrževala tudi svojce.

Ali zgodile so se čudo čudne stvari: so učiteljice (morda tudi učiteljci?), ki so že dovršile predpisano službeno dobo, pa jim je misel na penzijo tako strašno tujal! Človek že še razume, da so ženske, ki so nad 30 let živele le šoli, vzljubile deco in se popolnoma posvetile poklicu tako, da zunanje življenje nima več zmisla zanje. Ko naj sedaj stopijo iz službe, čutijo, kakor da nimajo več mesta v življenju, pa bi jim bilo vendar najbolje, ko bi ostale še nadalje v šoli. Ako je taka učiteljica še pri čili moči, res občuti nesrečo, če bi šla v pokoj. Zato niso redki primeri, da vidimo po šolah priletne učiteljice, ki imajo službenih let že preko predpisanega števila. Teško pa je razumeti, kako se more še danes dobiti izobrazena poklicna ženska, ki nima socialnega čuta in se ne zaveda svojih socialno stanovskih dolžnosti! Ali je nič ne boli, ko vidi, koliko brezposelnih in potrebnih učiteljic nestrpno čaka, da jim bo izpraznila mesto? Kako more še zavzemati svoje mesto, in to celo brez materialne škode zase, pa gledati, kako je radi nje brez kruha druga učiteljica, ki bo poleg gmotne bede še na škodi, ker izgubi s čakanjem službeno prakso, kar ji bo onemogočilo pravočasni vzposobljenostni izpit.

Vse one, ki se jim zdi, da so tako žrtvovale svoje mlade moči šoli, da brez nje ne morejo živeti, naj se zmislijo, da je danes toliko socialnih in humanitarnih naprav, da bodo prav lahko našle priliko, kjer bodo še nadalje udejstvovalle svojo veliko ljubezen do dece. Pri tem delu bodo gotovo našle več priznanja in hvaležnosti nego v šoli, kjer so s svojo stanovsko gorečnostjo v materialno škodo drugim.

Učiteljice, ki so na starost do bolesi nerazdružno navezane na šolo, so pa tudi živ dokaz, kako zgrešena je pot one ženske, ki živi samo za svoje poklicno delo in se ne udeležuje ostalih strani življenja. Potovanja, samoizobraževanje, zmisel za javno in socialno delo, družinske vezi in še marsikaj tvori vsebino ženske duše, ki že po vsej svoji naravi hrepeni po mnogoličnosti. Ako se pa izživlja samo v eni smeri in ji je konečno še ta iz kateregakoli vzroka zaprta, tedaj občuti v sebi tako notranjo praznoto, da zanjo življenje nima več zmisla, ali da celo v lastno uteho dolži svet, da ji je le nehvaležnost plačilo tudi tam, kjer bi vsak drugi človek videl srečo! Znan mi je primer, ko je vestna učiteljica službovala 46 let; ali je vztrajala iz strahu pred notranjo praznoto ali iz zavesti, da je deci potrebna, ne vem. Ko je konečno vendar opešala in ji je zdravnik svetoval, naj gre v pokoj, je občutila globoko užaljenje in je obupano vzdihnila: to ima človek za plačilo! Po dveh letih je bedna upokojenka že umrla!!

Resnica je tudi, da bo šola brez posebnih bridkosti pogrešala baš ono učiteljico, ki se je bila odpovedala vsemu življenju in je živela le za svoj poklic. Danes namreč učiteljici nikakor ne zadostuje, da zna in si neokrnjeno ohrani vse ono, česar se je nekoč kot vzorna učenka naučila v šoli. Novi časi, nove kulturne pridobitve so rodile nove nazore o življenju, pa tudi nove življenske zahteve. Kdor pa ne živi živega življenja in ne napreduje z duhom časa, je slabo uporabna moč v svetu, posebno pa v šoli, ki mora po svojem zmislu in namenu oblikovati človeka tako, da bo mogel pozneje samozavestno in s primernim poznavanjem sodobnosti stopiti na življensko pot.

Zalosten primer prej omenjenih starejših učiteljic naj bo zato mlajšim v pobudo in opomin, kako si je treba že v mladosti polniti dušo z vsem onim, kar jim bo dalo moč in radost v vedno razvijajoči se šoli in jim bo tudi po 32 službenih letih še kazalo življenje v solnčni luči.

Red in varčnost. (Vida P.)

Kupuj, česar ne potrebuješ, pa boš moral kmalu prodajati, kar ti je neobhodno potrebno.
(Franklin.)

Na vseh concih in krajih čutimo pomanjkanje, tolikim željam se moramo odreči, tolikokrat preračunati, kam in kako bomo izdale denar, da bo bolj k pridu obrnjen. In ko tako tarnamo, pa iščemo in premišljamo, kako bi iztaknile kje nov vir dohodkov, pozabimo, da bi se morda v hiši sami dalo kaj prihraniti in privarovati.

Ali ne verujete, da je red velikega pomena za dobro gospodarstvo in prijetno razpoloženje v hiši?

Rednost ni šele pridobitev omike, ni samo zahteva novega socialnega življenja, ni muhavost sitne gospodinje, nego je utemeljena že v prvotnem prastarem, pravečnem obstoju vsega stvarjenja in vsega življenja. Biljoni zvezd v vsemirju so podrejeni skrivnostnim silam reda in pravilnosti, zdravje naše je prizadeto, če količkaj motimo redno delovanje najmanjše celice svojega organizma, uho nas zaboli, če se v vrsti glasov le en zvok izmakne z mesta, ki mu je samo od sebe, prirodno določeno v tonovskem sestavu. Istotako je tudi naš mali svet, naš dom, ozko zvezan z zakoni reda. Red je ona sila, ki vlada in vzdržuje svet, pa tudi našo družino, naše gospodarstvo; le v redu je temelj vsemu obstoju. Nered in površnost lahko pokopljeta največje bogastvo; čeprav je tuintam le malenkost, kar propada vsled zanikarnosti, se vendar lahko razraste v nesrečo, če se taki primeri kopičijo.

Ni taka reč, če posode nocoj takoj ne pomiješ. Ali če odlagaš pomivanje večer za večerom, se nesnaga vsakikrat prisuši in drugi dan vselej potrebuješ več sode, več peska in mila, pa tudi bolj moraš drgniti posodo in jo boš seveda prej pokvarila. „Res ni vredno prati vsak teden; ko se malo pribere, operem vse skupaj in si prihranim dvojno žehto.“ Pa ni res. Umazanost se zaje v tkanino in jo razjeda; pri mencanju moraš rabiti več mila in več sile, da odpraviš zastarele madeže. Pa tudi zdravje tvoje je v nevarnosti; manj boš občutila trudnost, če pereš perilo sproti in ne vsake tri tedne ter si razdeliš tako trud na dva ali morda na več delov.

In če pospravljaš vsako smet sproti ter paziš, da ti ne mečejo po tleh papirja in obgrizkov ali pepela, boš veliko na boljsem, kakor če samo zjutraj temeljito pometiš in puščaš, da ti čez dan smete po mili volji. Prah se ti bo vzdigoval in koliko časa bo treba, da ga očistiš v sobi ali kuhinji. Da ne govorim pri tem o škodljivem učinku prahu na človeška pljuča!

Ali misliš ti, kmetska gospodinja, da kaj privaruješ, če oblačiš otroka poleti v dolge rokavčke in dolgo krilce ali hlačke, da „bodo tudi za mraz“!? Poleti ne prodro do otrokove kože zdravilni solnčni žarki, za zimo bo pa obleka itak že raztrgana ali vsaj močno ponošena. Po nekaterih vaseh se še sedaj ne morejo ločiti od starega načina pri oblačenju otrok. V najtoplejšem letnem dnevu greš čez vas, pa vidiš, kako se majhni otroci igrajo v pesku. Na sebi imajo dolge srajčke iz debele tkanine kakor za moško perilo, za vratom in za pestjo zapete, vse umazane, zadaj pomočene in zaprašene. V tej srajčki hodi otrok tudi spat in ko ga v nedeljo zjutraj preoblečejo, je srajčka kot bi prišla iz kovačnice. Ko je parkrat oprana, pa tarna mati: Prav za nič ni to blago, kar seka se že.“ Kaj se ne bo, če je tako „zašpehano“ in moraš z vso močjo mencati. Manj izdatkov bi imela in čednejši bi bil otrok, če bi mu pripravila za poletje dve lahki kratki oblecki, izrezani za vratom, s kratkimi rokavčki ali brez njih, v koraku ukrojeno kot hlačke, ali pa bi ga oblekla spodaj male hlačke na moderček ali elastiko. Za ponoči bi mu naredila 2 spalni srajčki, pa bi ležal vedno v čistem. Če mu vsak teden sproti pereš, potrebuješ malo kosov, in pranje ti vzame malo časa in perilo ne trpi ter ti traja dolgo.

Izmeri svoji družini želodce; ako skuhaš preveč, in posebno če nimaš živali, mečeš pominje proč, nisi li zavrgla s tem denarja? Istotako ni prihranek, če iz strahu, da ne bo ostajalo, kuhaš prepričilo in moraš potem dopolnjevati z dodatki, ki te gotovo več stanejo.

Pred vsem pa mora imeti gospodinja red v računih. Če si točno zapisuje izdatke in dohodke, lahko ob vsakem času ve, koliko ima de-

narja, koliko ga bo potrebovala do tega in tega časa in koliko lahko potroši za izredne potrebe ali želje. Samo če lahko uvidiš, za kaj si že izdala denar, lahko tudi spoznaš, kje bi se bila lahko omejila, katera stvar ni bila neobhodno potrebna. Gospodinjski denar mora biti točno razdeljen. Najprej odštej vsoto, ki jo potrebuješ za stanarino, kurjavo, šolske potrebščine dece, za mleko, kruh in še kaj drugega, kar plačuješ na mesec ali teden in kar redno vsak dan potrebuješ. Ostanek potem razračunaj za hrano, obleko in hišne potrebščine. Pri tem dobro preudari, kaj je res potrebno in brez česa lahko prebiješ. Marsikatera ženska kupuje stvari le zato, ker ima priliko, da kupi poceni; zdi se ji, da je storila jako prav. Črez par dni pa vidi, da si radi onega troška ne more kupiti kake stvari, ki ji je neobhodno potrebna.

Katera izmed nas ne pozna v svoji bližini dekleta ali ženske, ki ima začetih več ročnih del, dodelanega pa nobenega. Eno je samo začeto, drugo napol narejeno, tretjemu manjka rob i. t. d. Včasih čaka delo toliko časa, da pride že iz mode ali ga načno molji ali lastnici že mine veselje nad njim. Tak nedovršen izdelek ima manj vrednosti, kakor če bi ga sploh ne bilo, kajti materijal, delo, čas, vse je zapravljeno po nepotrebnem. Kolikokrat jo morda zaboli srce, ko pomisli na neštete ure, katere je preždelala pri vbadanju; koliko bolje bi bilo, da je tisti čas čitala knjigo, ali krpala obleko družini, ali pospravila pred hišo. Morda bi bilo bolje za njeno zdravje, da bi bila brezdelno ležala ali se sprehajala.

Velike važnosti je varčevanje s časom. Vsako delo bodi opravljeno ob svoji uri. Če ga odložimo za jutri ali za popoldne, se lahko zgodi, da nas nenadoma kaj zadrži. Gospodinja, ki napravi vse ob določenih urah, ima veliko več prostega časa kot ona, ki si urejuje delo po razpoloženju in ne po potrebi.

Vsaki stvari, pa naj bo še tako neznatna, določi v hiši posebno mesto. Kolikokrat si pozabila, kam si odložila šivanje, kje je krtača, kod so raznesli žeblje, kje si pustila škarje, kam si založila krpe i. t. d. Ali bi si ne prihranila časa, slabe volje, morda celo škode, če bi sama spravljala vsako stvar vedno na isto mesto in bi tudi od drugih to strogo zahtevala.

Pri razdelitvi dela in časa pa ne smemo pozabiti, da je potreben tudi odmor. Celo kovinski stroj se pokvari, če ga neprestano goniš, pa se ne bo tvoje telo in tvoja duša! Deca, mož, druge osebe v hiši so istotako del tvojega delokroga kakor kuha in pospravljanje. Tvoja lepa beseda, vesel nasmeh, ura prisrčnega pogovora jim je tako potrebna kakor oprano perilo in zdrav obed. Pa tuintam malo presenečenje v obliki izrednega priboljška ali nepričakovanega daru je družini kot

svetel solnčen žarek sredi dolgočasne jesenske megle. In če ti nenadno pride gost v hišo in te zadrži pri kakem rednem delu, ne bodi radi tega nestrpna, ne kvari volje sebi in drugim; se boš že potem hitreje zasukala. Pa četudi moraš delo za nekaj časa zanemariti, ne boš pri tem trpela škode, če je drugače vedno vse v lepem redu. Kako težko je iti v hišo, o kateri veš, da nisi nikoli dobrodošla, ker je gospodinja vedno zaposlena, ker neprestano tarna, koliko dela ima še, koliko ji ga je zaostalo, koliko časa mora izgubljati... Potrudi se, da ne bo tvoja hiša zrcalo čistega, mrzlega, suženjskega reda, nego odsev okusa, skrbnosti in preudarnosti, pa tudi dom miru, srčne toplote in neprisiljene gostoljubnosti.

Na semenj. (Ruža Lucija.)

Skoki grmenje razdraženih,
divjih zrakov,
skozi grozo bliskov sedmerovajnih
zvoni drobno... zvoni...
hiti preplašeni konj,
beži, preskakuje.
Bliski prebadajo mu oči.
Pošastne mu šume
vračajo glas peketanja,
vranec — nevidna sanja —
skozi drevje ob cesti drvi,
z njim tekmuje...

Na vozu v kopico sena
sta zarila se žena in mož.
Dež trka hladno,
nebo plameni.
Spačeno, blazno strmita,
uporno in bojzljivo.
Bič žvižga in žge
in žival se znoji
od srda vtajenega
in od slabosti.

— — — — —

Doma pa so snoči veselo kramljali —
mati o novem rešetu in ruti nedeljski,
mali otroci o sladkem odpustku,
oče o kosi in da bi prodali,
je mislil, okroglo teličko,
a hči najstarejša,
ki v hlevu se že,
na polju in v hiši
razume na delo,
je zadnja zaspala
in v snu ji sosedov je sin
prinesel veliko srce.

— — — — —

V hrast je treščilo!!!
Sanja ognjena vihra, prasketa...
Konj poblaznelo in krivogledo
hoče uteči —
pa ne ve kam in zakaj nihče,
le v dobri mir potolaženih sil
zele si žival in ljudje.

Po ženskem svetu.

„Sojuz Ukrainok“. Ukrajinske izseljenke v Kanadi imajo kaj lepo razvito društveno življenje. V matičnem združenju „Sojuz Ukrainok“ je združenih 21 društev; osrednje društvo daje svojim podružnicam programe, navodila, predavanja, vzorce za ročna dela. Smoter Sojuzov je pač: vzdržati izseljenim Ukrajinkam narodno zavest in ohraniti spoj z ukrajinsko kulturo sploh. V družbenih tečajih goje narodni vez, razpošiljajo domače vzorce, prireajo razstave in predavanja, slave patrijotične in kulturne jubileje i. t. d.

„Mati sufražetk“ umrla. V Londonu je umrla dvainsedemdesetletna Millicent Fawcett, „mati sufražetk“. Bila je žena znamenitemu slepemu ministru za pošte Fawcettu in je že leta 1869. začela trdo, toda uspešno borbo za žensko volilno pravico. Bila je soustanoviteljica angleške zveze za žensko volilno pravico, čije predsednica je bila do l. 1919. Omembe vreden je tudi nje pogumni nastop ob izbruhu svetovne vojne, ko jo je obsodila z odločno spomeniko na zunanje ministrstvo in zastopnike tujih držav.

† Sévérine. Francozinje so izgubile odlično prvoboriteljico; umrla jim je Sévérine, 74 letna novinarka. Prištevajo jo svojim največjim sodobnim ženam. Posvetila se je žurnalistiki še v onem času, ko je bilo novinarstvo samo po sebi še nerazvito, ženam pa skoro nedostopno. Zanimala se je za vsa gospodarska, socialna in politična vprašanja; kot odlična boriteljica se je upala pred vsakogar, le da je mogla dobiti jasen vpogled v vprašanje, ki jo je zanimalo in katerega je v svojih spisih poskušala rešiti. Tako je šla k papežu Leonu XIII., da je izpoznala njegove misli o židovstvu; kot prva ženska poročevalka je hodila med stavkajoče delavce, med ponesrečence v rudnike in sl. Povsod so jo sprejemali s spoštovanjem in zaupanjem. V svoji osebi je združevala lepoto in eleganco Parižanke ter razumnost in dobroto plemenite ženske osebnosti. Ob njeni smrti jo francoski tisk spoštljivo proslavlja in uvršča poleg Sare Bernhardt med največje svoje žene.

Tečaj za učiteljice na gospodinjstvom nadaljevalnih šolah v Mariboru. Oblastni odbor mariborske oblasti je tudi letos kot že lansko leto priredil v Zavodu šolskih sester za učiteljice gospodinjstvi tečaj, katerega se je udeležilo letos 14 učiteljic, in uvodni metodični tečaj, v katerega je bilo sprejetih poleg navedenega števila še 6

učiteljic. Gospodinjstvi tečaj je nudil znanje iz kuharstva, pitanja, likanja, šivanja in vrtnarstva ter je trajal od 5. avg. do 25. avg. Zaključno se je vršil izpit iz šivanja, ko je vsaka učiteljica predložila lastne šivalne izdelke. Za izpit iz kuharstva so pripravile učiteljice obed „kmečko obcet“. — V dobi od 26. avg. do 6. sept. se je vršil uvodni metodični tečaj.

To so bila predavanja:

Na men: Uvajanje v miselnost in življenje kmetijskega ljudstva, v način občejanja s kmetiskim ljudstvom ter v delo na gospodinjstvo nadaljevalnih šolah.

Razpored: Pomen nepokarjenega kmetstva za zdrav organizem človeške družbe. Bistvo kmetijskega stanu. Dežela in mesto. Izobraževalno-vzgojno delo med kmetiskim ljudstvom. Način občejanja s kmetiskim ljudstvom. (Pred.: ref. Jože Krošl.)

Občestvo na kmetih: družina, vas. Občestvena državljanska vzgoja. (Pred.: prof. dr. Jožef Jeraj.)

Narodopisje. Pomen. Odsev kmetijske duše v kmetiski kulturi. Kako gojiti umetniški čut na kmetih. Kmetiska hiša in pohištvo. (Pred.: prof. Fran Baš.) — Ljudski običaji. Narodne noše. (Pred.: prosv. insp. Dr. Franc Kotnik. — Razvoj kmetijskega stanu. Sedanji gospodinski položaj. (Pred.: šol. upr. Janko Furlan.)

Zdravstvo. Higijena žene. Bolezni v kmetiski hiši. Nega dojenčkov in otrok sploh. Nega bolnikov. (Pred.: primarij dr. Josip Benčan.) — Socialno skrbstvo na deželi. (Pred.: ravn. Slavoj Dimnik.)

Metoda pouka in učni pripomočki. (Pred.: gdč. Mešiček, učiteljica v Mariboru.) — Pravilnik in učni načrt za gospodinjstvom nadaljevalne šole. (Pred.: ref. Jože Krošl.)

Izven predavanj so učiteljice napravile ekskurzije v tovarno, žensko bolnišnico i. t. d. V večernih urah so se učiteljice v strokah dalje po potrebi vadile. —

6. sept. se je vršila posebna skupščina vseh voditeljic teh tečajev, ki so v preteklem šol. letu vodile po deželi že gospodinjstvene tečaje, da se pogovore in posvetujejo o napredku, težkočah in nedostatkih, kakor so jih v šoli doživljale. Taka skupščina se imenuje občestvo učiteljic strok. gospod. nad. šol in se bo vršila vsako leto v jeseni, za kar povrne udeleženkam obl. odbor vse stroške.

Objavile smo to, da seznanimo naše žentstvo po deželi o važnosti teh šol za odraslo mladino. Iz teh predavanj je razvidno, kako resna je naloga teh šol, in naj se stariši ne strašijo malenkostnih izdatkov za hčerko, saj jo bo ta šola še v prav poseb-

nem pouku učila ljubiti in spoštovati svoj kmetiški stan, izpopolnjevati se v tem, kar je potrebno za kmečko dekle, da se ne od-tuji svojemu stanu, a se modro vezba in izpopolnjuje v vsem, kar mora znati kme-tiška žena, da dvigne sebe, družino, dom in svoj stan do boljše bodočnosti in zado-voljnosti, do sreče v sami sebi — na svoji rodni grudi.

M. Z.

Neža Bojančeva, po domače Vidrihova mama iz Novega mesta, je praznovala mi-nulega meseca 50 letnico babiškega pokli-ca. Tekom te dobe je z vso vestnostjo in ljubeznijo opravljala svoje poklicno delo. Kakih 5000 otrok je prinesla na svet ma-teram, ki ob tej priliki hvaležno mislijo nanjo. Sedemdesetletna starica, krepka in zdrava, še danes vrši svoj poklic z vso ono vneto kakor pred desetletji.

Materinstvo.

Prezgodnji porod. Pravilno porodi žena koncem štiridesetega tedna nosečnosti; ako se pa dogodi to pred časom, govorimo o prezgodnjem porodu oz. splavu. Najnevar-nejši čas za splav je tretji mesec, za pre-rani porod pa osmi mesec. Vzrok pred-časnemu porodu je vse, kar razdraži ma-ternico, da se prehitro krči ali da se po-steljica loči. Tako lahko škoduje premočno živčno razburjenje, strah, jeza, zadržana bridkost in tuga; tudi notranje bolezni, kot krč, močno bljuvanje, driska, krvavenje in slično. Prav tako je pri polnokrvnih osebah lahko nevarno nezmerno življenje prepri-kantnih jedi in alkohola. Noseča žena se mora izogibati prevelikega telesnega na-pora, plesa, skakanja, jahanja, vzdigovanja in prenašanja težkih bremen; umevno je, da so ji udarci in sunki v trebuh skrajno nevarni, prav tako tudi padec na trebuh, pritisk ozke obleke in slično. Stalni beli tok oslabi maternico, kar ima pogosto za po-sledico prerani porod; napačna lega ma-ternice in še nekatere druge abnormalnosti v ženinem organizmu tudi neugodno vpli-vajo na razvoj ploda. Žena, ki je splavila, se mora v drugi nosečnosti iako paziti; niso namreč redki primeri, ko se splav zapore-doma ponavlja in celo v istih mesecih.

Prečasni porodi nastopijo včasih takoj po kakem vzroku, včasih pa se napovedu-jejo po raznih znakih. Najnavadnejši zna-ncilci so: utrujenost, onemoglost, težava po udih, mraz, pomanjkanje teka, krčevite bo-lečine v križu in boleč pritisk navzdol ter pogosta mala potreba. Ako je splav povzro-čil zunanji vzrok in se je pri tem del po-steljice odločil, se pojavi večje ali slabše

krvavenje; če pa splav povzroči notranji vpliv, se navadno izvrši kakor normalen porod. V vsakem takem primeru je treba seveda nemudoma poklicati babico in če mogoče tudi zdravnika.

Higijena.

Sklepni revmatizem je bolezen, ki pogo-sto napada ljudi. Take revmatike dobimo povsod, vendar se zdi, da jih je po meglenih in vlažnih krajih več nego po suhih. Tudi mesna hrana vpliva na razvoj sklep-nega revmatizma. Lani je statistika doka-zala, da je bilo med vsemi boleznimi v Pa-rizu 3% sklepnega revmatizma, v Londonu pa 8,43%, torej skoro trikrat več. Zakaj v Londonu toliko? Ker je znano, da jedo Angleži silno mnogo pečenega mesa (bif-tek) in ker je tam večji del leta podnebje megleno. V srednji Ameriki skoro ne po-znajo te bolezni; v Indiji se redko pojavi med domačini, bolj pogosto pa pri angleških četah. Angleški vojniki živjajo namreč svoje priljubljene zrezke, pa tudi alkohol, kar vse je domačinom skoro tuje. Iz tega vidimo, da podnebje samo še ne vpliva toliko kot hrana; meso in alkohol v prvi vrsti. Znano je tudi, da po nekaterih stanovanjih redno obolevajo za revmatizmom; tudi so neka-tere družine močno podvržene tej bolezni, kar vsekakor kaže, da se nagnjenje k sklepnemu revmatizmu podeduje.

Revmatikli se navadno poleti dobro po-čutijo; avgusta in septembra je že malo bolečin, od oktobra do marca pa se bole-zen razpase do najvišje mere. Temu je naj-pogostejši vzrok prehlajenje; tudi vnetje v grlu, škrlatica, porodniška mrzlica, difte-rija, tifus in še nekatere druge bolezni imajo večkrat za posledico sklepní revma-tizem. V nevarnosti pred to boleznijo so osebe, ki morajo biti dolgo na mrazu, na prepihu in v vlagi, n. pr. vojniki, tramvajski uslužbenci, peki, kuharji. Tudi prevelika utrujenost je rada izvor revmatizmu po sklepih. Dojenčki skoro ne poznajo te bo-lezni, razmeroma često se pa pojavlja pri spolno dozorevajoči mladini. Večkrat se sklepní revmatizem vgnezdi v človeka isto-časno s tuberkuloznimi bacili. Zdravnika veda pozna mnogo jako izdatnih sredstev proti sklepnemu revmatizmu, toda ozdrav-ljenje nikakor ne jamči, da bi se bolezen ponovno ne pokazala. Zato velja tudi tu: čuvanje pred boleznijo je že pol zdrav-ljenja.

Hranilne soli. Pod to besedo ne mislimo samo navadne kuhinjske soli nego vse rud-ninske sestavine naše hrane. Najvažnejši taki snovi sta železo in apno. Železo je

največjega pomena za kri, saj je v krvi skoro vsa količina železa, kar ga je v našem organizmu. Nahaja se v hemoglobinu, to je barvilo rdečih krvnih teles. Človek izgubi vsak dan malo železa, ker ga porabijo ta rdeča krvna telesa, katerih se vsako sekundo uniči osem milijonov. Da nadomestimo to izgubo, moramo vsak dan dobivati vase 8 miligramov železa. Živila imajo železo posebno v betjakovini in zlasti v zelenem barvilu na listih in nežnih stebelcih: v sveži zelenjavi, v špargljih, ohrovtu in regratu. Železa je precej tudi v fižolu, grahu in leči, v smokvah, dateljnih in rozinah, v malčevem sladkorju, v otrobih, pšenici in nekaterem drugem krušnem žitu. Tudi meso ima železo v krvi, ki je prepojeno z njo, vendar nima to železo skoro nikakega pomena v hrani, ker je že izrabljeno. Poizkusi so dokazali, da je za naš organizem najvažnejše ono železo, ki ga dobivamo po rastlinski hrani. Govedo ima tako rdečo kri, ker se hrani z zeleno travo; zato nikdar ne obole za slabokrvnostjo take živali, ki se hranijo z rastlinami; mesojedci, n. pr. pes, pa večkrat. Da bo naša kri močna, jejmo posebno mnogo zelenega sočivja; bela solata, belo zelje že nima več toliko železa in tudi ne vitaminov.

Apna je potrebno za kosti, mišice, tudi za kri in srce. Marsikatera naša hrama je po napačnem ravnanju izgubila toliko apna, da nam ga da komaj polovico, kolikor ga je prvotno imela. Znak, da ima naše telo premalo apna, je tako pogosto razpadanje zobovja. Tudi slabo mišičje in živčevje je čisto posledica pomanjkanja apna. Zeleno sočivje, stročnice, orehi, mleko in sir vsebuje jako dosti apna, meso pa prav malo. Pol litra mleka da našemu telesu toliko apna, kolikor ga potrebuje vsak dan; če bi si hoteli z mesom ali s kruhom pridobiti to množino apna, bi ga morali jesti več kilogramov. Malo apna ima krompir, riž, bel kruh, sladkor, maslo in nekatero sadje; v otrobih pa ga je precej.

Iz tega vidimo, kako raznovrstna mora biti naša hrana in kako velike važnosti so baš rastline. Ako dodamo rastlinski hrani še zabelo ter jo uživamo skupno s krompirjem ali močnatimi izdelki, je njena uporaba še izdatnejša.

Usodni ženski čevlji. Že je kazalo, da se bo moda izpametovala in da bodo prišli v rabo ohlapni čevlji, z odpornim podplatom in nizkimi petami. Pa pariška moda, ki si je pridobila tako trdna tla že v dobi Ludovika XIV., si še danes lahko privoščiti katerokoli muho; svet jo sprejme kot neizpodbitno pravilo. Tako zopet vidimo po mestnih ulicah in tudi po vaških kolovozih ženske noge, ki se kar šibe na visokih petah.

Poglejmo še stopalo od strani: čevlji je odprti, morda ima jermenček z gumbom, zgornji del stopala gleda iz čevlja kot polna zalita blazinica. Srce me zaboli, ko si predstavljam, kako trudna mora biti ta ženska, če hodi le pol ure s takimi čevlji, in kako srečna je, ko se bo mogla doma sezuti. Čevlji, ki nogo tako drže in tišče, da ne nabreknejo samo žile, nego da noga celo oteče, so neoporečno škodljivi.

Pariški čevlji so iz tankega usnja. Poobarvani so z jako strupenim anilinovim barvilom, ki z lahkoto prodira skozi tanko usnje. Poleti je vsled vročine in znojna usnje še mehkejša, barvilo se razkroji in pride v dotiko s kožo in krvo ter jo lahko zastrupi. Dokler so nosile ženske nogavice iz gostejše pletenine, ni prodrlo barvilo do kože in krvi. Pred časom so bile Parižanke močno vznemirjene. Umrlo je brez povoda in boleznij več lepotic, med njimi tudi žena nekega zdravnika. Ta je neomahljivo iskal vzrok smrti, pa je naposled dognal, da so ženo zastrupili čevlji. Čim bolj kričeča je barva čevljev in čim tanjši je usnje, tem večja je nevarnost za zastrupljenje.

Kako se obvarujejo svetli lasje. Blondinkam lasje sčasoma radi potemne, kar je skoro vsaki težko in bi rada imela lepe svetle lase. Pa imamo za to prav priprost pripomoček: Dobro skuhaj kamelice, precedi jih skozi prtiček, odcedek malo ohladi, primešaj mu surov rumenjaki in malo žličko boraksa. S tem si izpiraj lase vsake štiri tedne.

Kuhinja.

Hruške v sladkorju. Lepe, zdrave hruške, najboljše so maslenke, olupljene, odreže pecelj le do polovice ter jih kuhaj v vodi in limonovem soku, da bodo samo toliko mehke, da jih z razbeljeno iglo lahko prebodeš. Zloži jih na sito in polij z mrzlo vodo. Za vsakega $\frac{1}{2}$ kg hrušk vzemi $\frac{1}{4}$ kg sladkorja ter ga skuhaj v $\frac{1}{2}$ l vode, potem deni v to raztopino hruške ter jih hitro prevri z valom in stresi vse skupaj v skledo ter pokrij s platnenim prtičem. Potem še dvakrat odlij sladkorni sok, do gostega pokuhaj in ohlajenega zlijaj na hruške. Naposled deni vse skupaj v kozarce, pokrij s papirjem, namočenem v rumu, črez pa zaveži z mokrim pergamentom ali svinjskim mehurjem.

Korenje kot prikuha. Po kmetih sejejo korenje le za svinje, malokje ga goji gospodinja tudi za družino. Pa ko bi vedela in verjela, kako zdravo je to sočivje, bi ga gotovo višje cenila. Okusneje je rumeno korenje, kakor ga vidimo po mestnih trgih.

Kot prikuha je izvrstna jed. Korenčke ostrgaj in tanko zreži na rezance. Zavri malo vode, vrzi vanjo korenje in nekoliko povri. Potem si pripravi redko prežganje iz masti in moke, zalij ga s par žlicami korenove vode in pomešaj, da se razkuha. Potem stresi v to korenje z ostalo vodo, pridaj košček sladkorja in žlico kisa ali limone, osoli ter prevri. Daj ga na mizo s krompirjem, najbolje je v obliki pireja. Korenjenje naj bo precej gosto, zato ga kuhaj na mali vodi; če pa vodo pozneje odlivaš, vzameš jedi mnogo hranilnih soli, ki so se raztopile v vodi.

Nekatere kuharice imajo rade dušeno korenje. Zrežejo ga istotako na rezance in vržejo na razbeljeno mast, maslo ali olje ter duše, dokler se ne zmečka. Tudi temu pridenejo sladkorja in ga oksajajo ter zalijejo. Nekatere zarumene prej na masti čebulo in peteršilj.

Možganova juha. Možgane oprazi na masti. Potem jih vzemi iz kozice, napravi v njej blede prežganje iz masti in moke, prideni tudi malo sesekljane čebule in peteršilja, potem pa stresi v to oprazene možgane, zalij z juho in prevri. V posebnem loncu zmešaj par rumenjakov, pa jim počasi prilivaj tople juhe, potem pa vse skupaj vlij v možganovo juho, dobro mešaj in prevri. K tej juhi lahko daš na kocke zrezan opočen kruh ali pa cmoke.

Nadevana piška. Pišče lepo očisti, osoli, odpri ga s prstom pri vratu in napolni ter zašij. Istotako nadevaj tudi prsa in po stegencih, kolikor moreš, vse lepo zašij in speci. Ko je pišče pečeno, izpuli nitke in razreži meso. Nadev si pripraviš tako: zmešaj nekaj surovega masla, prideni 2 jajci, malo v mleku namočenega kruha, nekaj drobtin in sesekljane peteršilja, majarona in soli. S tem nadevom napolniš lahko tudi golobe in telečja prsa.

Piška v papriki. V kozici razbeli nekaj masti, prideni obilo čebule in malo paprike ter zarumeni. Potem stresi v to zrezano piško ter prži toliko časa, da bo meso mehko. Pri tem večkrat premešaj in zalivaj, da se ne bo prišlo. Naposled potresi z moko, mešaj še nekaj časa nad ognjem, zalij z juho, prideni še malo kisle smetane in vina. Ko prevre, je pripravljeno.

Francoska omaka. 4 žlice kisle smetane, 2 surova rumenjaka, 7 dkg sardelnega masla (surovo maslo s sardelami zmešano), 1 kavno žličko moke, česna, dobro zrezanega, malo timijana, limonove lupine in soka, nekoliko močne juhe dobro prežvrkljaj in polji na ribo ali kuhano kuretno, preden jo daš na mizo.

Gospodinjstvo.

Zamašek v steklenici. Vzemi zelo močno tanko vrvico ali prav tanek ozek močan trak in nanj priveži sredi rahlo dve železni lasnici v razdalji širokosti zamaška ali vratu steklenice. To poženi v steklenico in lovi v smeri proti vratu zamašek, ki ga trak lepo prime, ko trdo obstoji. Zdej ovij s čunjo obe vrvici in potegni zamašek. Lasnici morata biti privežani čez zagib, kjer sta pripognjeni, ker vsled teže padeta, kakor hočeš, in tako obstoji nit pod zamaškom. Z enim sunkom imaš zamašek v vratu. Potem počasi vleci. Tudi ga iz vratu potem z vijakom lahko potegnesh. Steklenico drži nagnjeno na vrat, ko loviš zamašek. To je najkrajši in najuspešnejši pripomoček.

Perilo suši na prostem, potem dobi tako dober vonj, kakor ga nima perilo, ki je posušeno v kuhinji ali v kamri. Ako imaš perilo v sobi, kjer moški kadé, naj ima omara zaveso, da dim ne prodira do perila, ker se perilo navzame dima in smrdu in izgubi oni fini duh svežega perila. Perila ne parfimiraj, z možuzom še celo ne, ker povzroča omotico in mučne sanje. Namizno perilo se ne hrani tam kot posteljno, nego v posebni omari.

Mravlje bežijo s prostora, kjer leže sveži paradiznikovi listi. Zato jih položi zlasti na razpoke ob oknih in vratih in sploh povsod, koder lazijo mravlje v šrambo in stanovanje. Izvrstno sredstvo proti mravljam je tudi odcedek, ki ga močno skuhaš iz svežih paradiznikovih listov ter ž njim večkrat namažeš mize, deske in omare. Mravlje namreč ne morejo trpeti vonja paradizkovega zelenja. Seveda je treba imeti vedno le sveže liste; čim se posuše, izgube tudi duh.

O lepem vedenju.

(Konec.)

Vsebinska.

Različna je vsebina pisma, kakor so različne osebe, katerim pišemo, in različni nameni. Vendar mora biti vsako pismo pisano v vjudnem tonu, najsi v njem pisimo, naročamo ali ukazujemo. Prav prositi je najboljši pogoj dobre postrežbe.

Podpis.

Podpis mora biti čitljiv in brez avtogramnih zavijač. Pisma, namenjena tujim in neznanim osebam, podpisujemo s celim imenom in priimkom. Samo s krstnim ime-

nom se podpišemo v pismih na sorodnike, prijatelje ali zelo znane osebe.

Poročena žena ne pripiše svojemu podpisu „rojena N. N.“

Moški pripiše svoj poklic, kadar je pismo uradno in namenjeno decela tuji osebi.

Brzojavka.

Tudi brzojavni teksti morajo biti vljudni, četudi kratki in natančni. Niti slugi ali služkinji ne brzojavljamo: „Pridite jutri zvečer!“ ampak „Prosim, pridite jutri zvečer!“

Pri brzojavnih čestitkah se ne opušta vljudna zaključitev, pač pa se to stori pri navadnih brzojavnih sporočilih.

Razglednice.

Razglednica je samo za pošiljanje pozdravov iz krajev, koder potujemo. Ker ni namenjena dopisovanju, zadostuje, če napišemo v naglici le nekaj besed s pozdravom in podpisom. Slika kraja nadomešča obširnejše dopisovanje.

Za poslane razglednice se zahvaljujemo zopet z razglednico.

Nabiralcem razglednic se pošilja razglednica samo z datumom in podpisom; temu ustrezemo najbolje za lepo in okusno reprodukcijo kake lepe in pomembne slike.

Priložene znamke.

Vsakokrat, ko pišeš tuji osebi za kako pojasnilo ali uslugo, priloži v pismu znamko za odgovor.

Če pa naročaš pismeno od trgovca vzorce, ne prilagaj znamke. Kadar pišeš pismo direktno ministru in ga za kako reč prosiš, ni treba prilagati znamke; če mu pa pišeš preko njegovega tajnika, vsekakor priloži znamko za odgovor.

Ako prejmeš pismo s priloženo znamko, ne vračaj je, to bi bilo razžaljivo.

Če hočeš brzojavni odgovor na svoj brzojav, plačaj odgovor naprej.

Pisemska tajnost.

Dogodi se, da dobiš po pomoti tuje pismo v roke, ne odpiraj in ne čitaj ga! S tem se ogneš neprijetni odgovornosti. Glej, da ga oddaš na pravem mestu ali ga vrneš pismonoši.

Če si ga v naglici že odprl, se moraš naknadno pri naslovljencu oprustiti.

Darila in spomini.

Kakor se trdi, da mala darila vzdržujejo prijateljstvo, tako se lahko pristavlja, da način, kako se izročajo darila, vzdržuje medsebojno spoštovanje.

Darilo vedno laska. Redko zahteva večjih žrtev od dajalca, vedno pa priča, da si misliš na obdarovanca s čustvom, ki ni ilu-

zorno, ker si bil primoran, ugibati okus in želje, ko si izkušal z darilcem prijetno razveseliti človeka.

Najpripravnejše in najprimernejše darilo so vedno cvetice. Boljše je večkrat in po malem, kot redko in takrat kar celo košaro. Cvetlice vsak rad sprejme. Izbiraj jih s premislekom.

Veliki šopki in dragocena darila se ne izročajo osebno, ampak jih pošljemo s priloženo vizitko.

Otrokom se podarjajo igrače. Dokler so še majhni, se jim ne dajejo dragocene igrače, ker jih otrok kljub dragocenosti uniči, veselje pa mu napravimo isto s priloženo in poceni igračo.

Prejeta darila se nikdar ne podarijo naprej tretji osebi!

Ob priliki Novega leta se največ daruje. Starši svojim otrokom, botri svojim kumčetom, gospodar nastavljenecem, gospodinja poslom, trgovcem svojim odjemalcem. Večinoma dajejo v denarju za novoletno voščilo. Sicer se ta novoletna darila vedno bolj opuščajo, ostajajo le še darila za Miklavža in za Božič. Za Novo leto pošlje gospod gospodinjini, ki ga je med letom enkrat ali večkrat povabila na obed, šopek cvetic ali bombonjero.

Tudi za Veliko noč se daruje za pruhne primerno darilo. Ob tej priliki se lahko pošlje namesto cvetic ali pruhna jestvine, kakor divjačina, perutnina i. t. d.

Za god ali rojstni dan se pošilja darilo samo najbližnjim sorodnikom ali zelo intimnim prijateljem.

Družinske člane obdarujemo s cveticami, običajno s torto in s koristnimi darili.

Kaki priznani ali zaslužni osebi, tudi umetniku, se daruje ob priliki kakega jubileja bolj luksurjozen predmet.

Poročna darila pošiljamo ob priliki poroke svojemu prijatelju, podrejenim ali protežiranim osebam. Tudi vsi sorodniki in člani družine obdare novoporočenca s primernimi darili. Povabljeni darujejo: umetnine, porcelanast ali steklen servis, predmete iz srebra i. t. d.

Gospodična daruje svoji prijateljici ročno delo, ki ga je sama izgotovila.

Ob rojstvu otroka pošli materi cvetlice, bombonjero ali kaj otroškega perila, poslednje pred rojstvom.

Za prejeto darilo se ne smeš zahvaliti s pošiljko podobnega darila.

Neobhodno je, da se prav lepo nemudoma pismo zahvališ za poslano darilo.

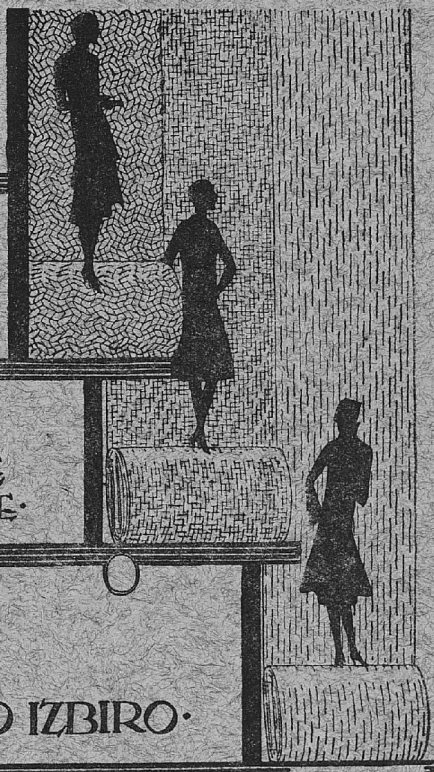
Če sprejmeš darilo od osebe v roke, se zahvaljujoč izražaš o okusu, lepoti ali koristnosti predmeta.

ELEGANTNA
·DAMA·

KUPUJE
·ZA PLAŠČ·

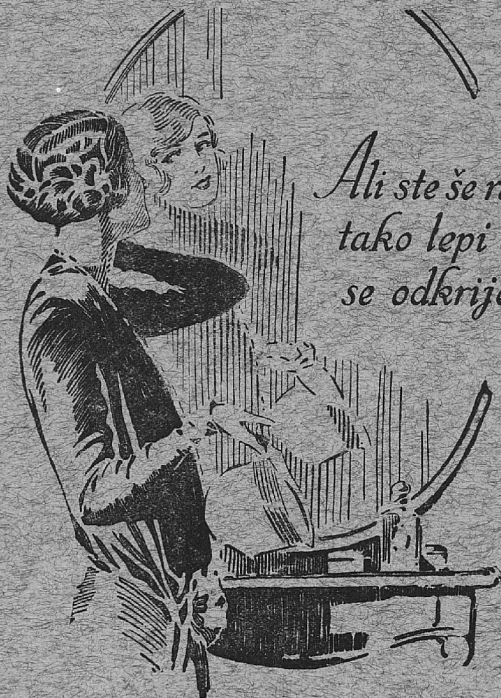
VEDNO
·NAJMODERNEJŠE
VZORCE·

OGLEJTE SI
·NAŠO BOGATO IZBIRO·

A. & E. SKABERNE

LIUBLJANA

*Ali ste še ravno
tako lepi ako
se odkrijete?*

Ali se bojite vzeti klobuk z glave — ali radi storite tó, da pokažete svoje lepe lase? Na vsak način je to odvisno od tega kako so negovani Vaši lasje. Ako boste za umivanje las rabili vedno le Elida Shampoo boste brhkejša in lepša, kakor ste bili kedaj popreje. Elida Shampoo bo napravil Vaše lase mehke kot svila ter ohlapne, lahne kot puh, zdrave in lepe. Vi boste vedno rada razoglava, ako bódo Vaši lasje dosledno negovani z Elida Shampoojem.

ELIDA SHAMPOO